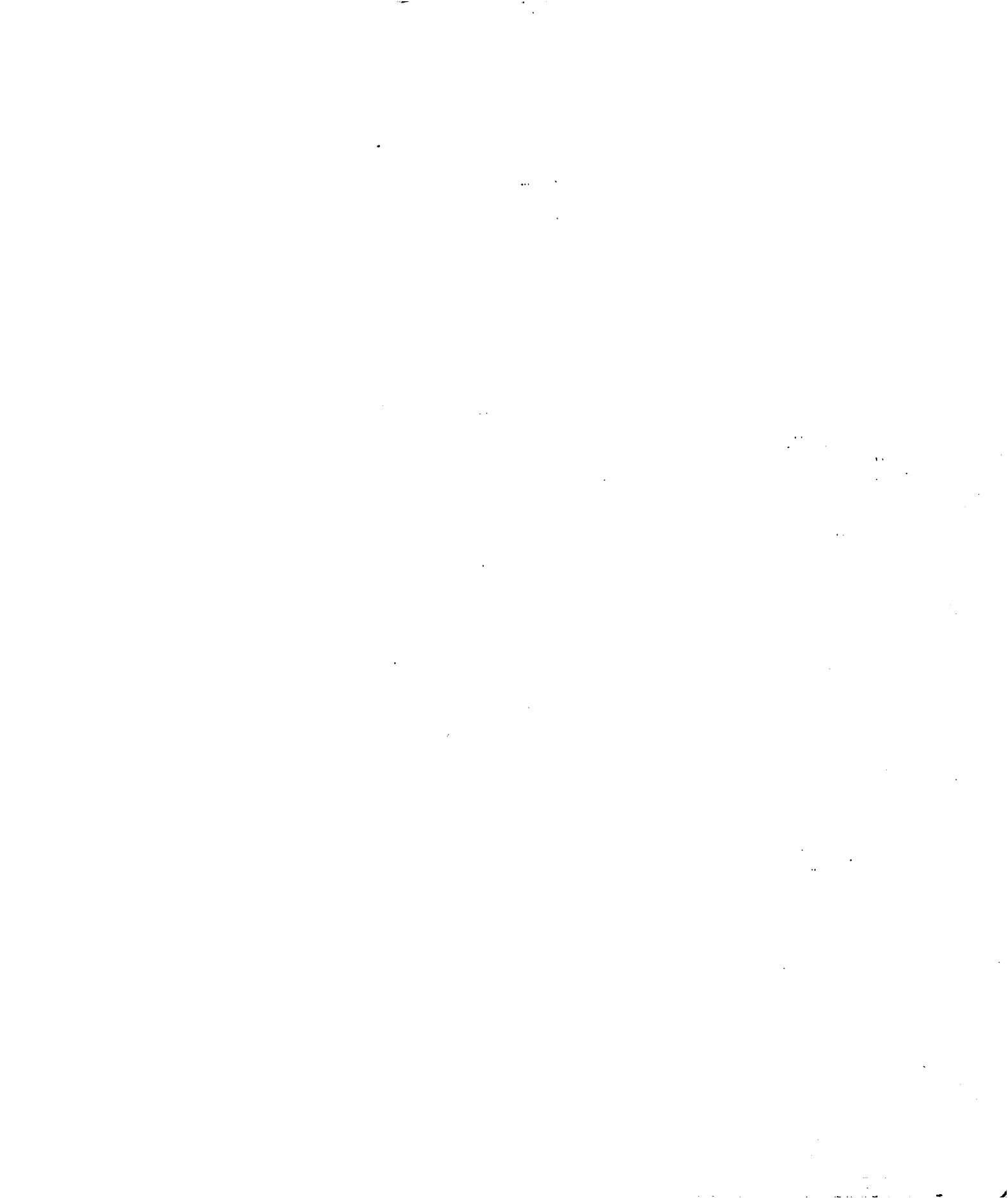

JEVREJSKI ISTORIJSKI MUZEJ

**UMETNIČKA OBRADA METALA
ZA JEVREJSKE PRAZNIKE I OBREDE**

J E V R E J S K I I S T O R I J S K I M U Z E J
B E O G R A D

KATALOG IZLOŽBE

U M E T N I Č K A O B R A D A M E T A L A Z A
J E V R E J S K E P R A Z N I K E I O B R E D E

/11. m a j - 9. j u n i 1974./

IZLOŽBA JE POSVEĆENA PROFESORU DR ALBERTU
VAJSU POVODOM 10-GODIŠNJICE SMRTI

Tekst: Dr Vidosava Nedomački

Transkripcija i prevod hebrejskih
tekstova:

Cadik Danon
Eugen Verber

Izložba obuhvata više vrsti predmeta koji se po tradiciji dugoj u nekim slučajevima i do tri hiljade godina; upotrebljavaju za vreme raznih praznika i obreda u jevrejskim domovima i sinagogama.

Svi ovi predmeti su tokom vremena doživljavali mnoge promene oblika i stila, kao i materijala iz koga su izrađivani, zavisno od uticaja naroda u čijoj su sredini jevrejske zajednice živele u evropskoj, azijskoj i severnoafričkoj dijaspori.

Na teritoriji Jugoslavije sučeljavali su se tokom vekova oblici i stilovi ritualnih predmeta odomaćeni kod Jevreja starosjedelaca, s raznim oblicima i stilskom obradom predmeta koje su doneli Jevreji iz Španije /Sefardi/ i iz centralne i istočne Evrope /Aškenazi/.

Izloženi su:

sinagogalni predmeti: ukrasi za Toru /Petoknjižje/, "večito svetlo", menora i razne druge svetiljke;

praznični predmeti za Šabat /subotu/, Pesah, Hanuku, Purim i Sukot: specifične svetiljke, sasude, pehari, čaše, tanjiri, noževi, kao i okovi za praznične molitvenike i male svitke /"Megilat Ester"/;

amuleti raznih oblika i namene: u obliku ogrlica, medaljona, privesaka i onih najstarijih, koji se prikucavaju na dovratnike - "mezuze".

Pored predmeta iz zbirki Jevrejskog istorijskog muzeja iz Beograda, izloženi su i predmeti koje su pozajmile sledeće ustanove, organizacije i pojedinci:

Beograd:

Muzej primenjene umetnosti

Hinko Lederer

Sida Baruhović

Zagreb:

Jevrejska opština i sinagoga

Dom staraca Saveza jevrejskih opština Jugoslavije

Adela Weiss

Split:

Jevrejska opština i sinagoga

Sarajevo:

Jevrejska opština i sinagoga

Muzej Jevreja Bosne i Hercegovine

Dubrovnik:

Jevrejska opština i sinagoga

Novi Sad:

Jevrejska opština

Zemun:

Jevrejska opština

Izloženi su i predmeti koje su ranijih godina poklonili našem Muzeju:

Savez jevrejskih opština Rumunije

Umetnički muzej iz Ein Haroda

Jevrejska opština iz Rijeke

Jevrejska opština iz Novog Sada

Hinko Lederer iz Beograda

Dr Željko Polak iz Beograda

OBJAŠNJENJA ZA POJEDINE POJMOVE I
HEBREJSKE REČI NALAZE SE OD STRA-
NE 37.

1 MENORA

XIX vek, Ist. Evropa

Mesing, livenje.

Vis. 39 cm., šir. u gornjem delu 32,5 cm.

Sedmokraki svećnjak na osmostranom stepenastom postolju, ukrašen reljefnim lisnatim ornamentom.

Beograd, Jevrejski istorijski muzej, br. 128.

2 NER TAMID /"VEČITO SVETLO"/

XVIII vek, Italija

Srebro; livenje, iskucavanje s perforacijom, cizeliranje i graviranje.

Vis. 23 cm. /bez lanca/; signirano.

Viseća svetiljka za sinagogu u obliku vaze s jajastim donjim delom, obuhvaćen malom polukalotom s motivom lišća i kuglastim završetkom; oko gornjeg ruža cvetna perforirana traka; isti motiv se ponavlja na apliciranoj traci na ramenu svetiljke, o koju su pričvršćena tri maskerona u obliku lavlje glave s alkama u celjustima za lanac; tri cvetne girlande aplicirane su na trbuh svetiljke; iznad jedne girlande ugravirano hebrejskim slovima ime darodavca: "ABRAHAM BENTILOMO".

Split, Sinagoga.

3 NER TAMID

1832. godina, Italija

Srebro; livenje, iskucavanje, cizeliranje i graviranje.

Vis. 31 cm., tež. 875. gr.

Telo viseće svetiljke ima oblik amfore s tri drške o koje su pričvršćeni lanci; ornamentat o donjem delu od duguljastih listića; oko ramena amfore je girlanda od grančica i cvetova; oko ruža venčić i obruč od šiljastih listića. Na vratu traka s ugraviranim hebrejskim natpisom:

KADEŠ L'ADONAJ LIH/VOD/ SICILIJANA J'/HON'NEHA/ E/LJON/ A/MEN/
N'DAVAT HZ"H HV"H /?/ K/VOD/ ŠLOMO J'HUDA BONAVENTURA J/IŠM'
REHU/ C/URO/ V/IJ'HAJEHU/ L'HAJEJ IŠTO VHOL B/NEJ/ B/EJTO/
BIZMAN MATAN: TORATENU BIŠNAT 5592 LIJ'CIRA
/POSVEĆENO BOGU U ČAST SICILIJANE, NEKA TE OBNOVI VIŠNJI AMEN,
DAR POŠTOVANI ŠLOMO J'HUDA BONAVENTURA, NEKA MU SAČU-

VA STABLO I NEKA GA POŽIVI, ZA ŽIVOT SVOJE ŽENE I SVIH SVOJIH
UKUĆANA, U VREME DOBIJANJA NAŠE TORE /Praznik Šavuot - 6.siva-
na/ GODINE 1832. OD STVARANJA SVETA/.

N'DAVA K/HILA K/DOŠA/ ROMA HABIRA J/HON'NEHA/ E/LJON/ A/MEN/
LAK/HILA/K/DOŠA/ ABACIJA JE"A ROŠ HAŠANA 5689.

/DAR SVETE OPŠTINE RIMA, PRESTONICE, NEKA TE OBNOVI VIŠNJI AMEN
SVETOJ OPŠTINI ABACIJI NEKA TE OBNOVI VIŠNJI AMEN ROŠ HAŠANA
/NOVA GODINA/ 1929./

Beograd, Jevrejski istorijski muzej, br. 142.

4 KETER TORA /KRUNA ZA TORU/ XVII vek, Venecija

Srebro, delimično pozlaćeno; iskucavanje i cizeliranje.

Vis. 19,5 cm., R 24,5 cm.; signirano.

Sefardskog tipa; ima oblik visokog obruča, spojen iz šest is-
tovetnih delova; pri donjem rubu su dva niza reljefnih perli,
iznad kojih je niz cvetnih stabljika sa po tri cveta i dva li-
sta; između stabljika je po jedna mala petokraka zvezda. Na
isti način je ornamentisan srednji deo krune i gornji talasas-
ti rub, oko koga teče niz reljefnih perli; na vrhu je ista cvet-
na stabljika, ali sa po pet cvetova; u sredini svakog od šest
delova je ovalni medaljon sa po dve volute sa svake strane; u
medaljonima su aplicirani jevrejski simboli: dve ruke - simbol
jerusalimskih sveštenika; kapa prvosveštenika; činija s bokalom -
simbol Levita; amfora; "večito svetlo" i žrtvenik. Cela kruna
je iznutra obložena cinkanim limom. Kruni pripada par natikača
/rimonim/, pod br.9 u ovom katalogu.

Dubrovnik, Sinagoga.

5 KETER TORA XIX vek, Ist. Evropa

Srebro, delimično pozlaćeno; livenje i iskucavanje s perfora-
cijom.

Vis. 29 cm., R kalote 25 cm., signirano.

Aškenaskog je tipa; obruč ima geometrijski i floralni orname-
nat; šestorebarna kalota, sa okačenim zvončićima, ornamentisana
je malim bokorima ruža, palmetama i akantusovima lišćem u relje-
fu; na vrhu je minijaturna kruna s zvončićem u njoj i pupoljkom
na njenom vrhu.

Beograd, Jevrejski istorijski muzej, br. M-72.

6 KETER TORA

1863. godine, Beč

Srebro; livenje, iskucavanje s perforacijom, cizeliranje.

Vis. 32 cm., R 26 cm., tež. 1320 gr.; signirano.

Sefardskog tipa; ornamenat je barokni, u visokom reljefu; u donjem delu obručja je traka, oivičena motivom perli, sa nizom malih ovalnih medaljona po sredini, oko kojih teče venac od lišća; gornji deo obruča završava se volutama s cvetnim krunicama i lučnim vencima palmeta, unutar kojih su naizmenično po jedan kartuš ili ruža; nema kalote, već samo jedno lučno rebro, oivičeno motivom perli, sa cvetnim vencem u sredini; na vrhu je apliciran buket ruža sa šišarkom na sredini. /Nedostaje par natikača - rimonim/, koji pripadaju ovoj kruni/.

Zagreb, Jevrejska opština.

7 KETER TORA

1848. godine, Split/?/

Srebro; iskucavanje, cizeliranje i graviranje.

Vis. 19,5 cm., R 24,5 cm., tež. 653 gr.; signirano.

Sefardskog tipa; ima oblik visokog obruča u čijem srednjem delu je reljefni niz od pet girlandi, koje obuhvataju pet simboličnih motiva: zavetni kovčeg, zavetne ploče, menoru, večito svetlo i hanukiju; obruč se završava vencem šiljatih listića; u donjem delu je uzani friz od deset izduženih šestougaonika s urezanim hebrejskim tekstom u njima: "LIHVOD ULTIFERET HATORA HAKEDOŠA MEHACAIR ŠMUEL BEHOR ŠIMŠON DJENTILOMO HAŠEM JIŠMEREHU ISPALATRO ŠNAT 5608" /"U ČAST I SLAVU SVETE TORE OD MLADOG ŠMUELA BEHORA ŠIMŠONA DJENTILOMA NEKA GA BOG ČUVA, SPLIT-GODINE 1848."/

Od para natikača - rimonim, koji pripada ovoj kruni, sačuvan je samo gornji deo jednog od njih.

Split, Sinagoga.

8 KETER TORA

XIX vek, Austrija

Srebro, delimično pozlačeno, mesing; iskucavanje, cizeliranje i livenje.

Vis. 44 cm., R kalote 21 cm.

Aškenaskog je tipa; obruč ima floralni ornamenat, oivičen je nizom okruglih ispupčenja i u gornjem delu se završava motivom akantusovog lišća; kalota ima pet rebara između kojih su konzolice s golubom u čijem kljunu je alka sa zvončićem /sačuvana

je samo jedna takva konzolice/; na vrhu kalote je još jedna manja petorebarna kruna na mesinganom postamentu; u maloj kruni je okačen zvončić, a na njoj profilisani mali stub sa feniksom raširenih krila na vrhu; keter je u donjem delu zatvoren limenom pločom i samo su ostavljena dva otvora za naticanje na vrhove drški Tore.

Sarajevo, Jevrejska opština.

9 RIMONIM /par/ 1650. godine, Venecija

Srebro, delimično pozlaćeno; iskucavanje i cizeliranje.

Vis. 44 cm., tež. 575 gr. svaki. Signirano.

Visoka tanka cevasta stopa na maloj okrugloj bazi; "trbuh" šestotran s koničnom šestostranom kupolom, s kuglom i kitom cveća na vrhu; donji deo "trbuha" širi se prema rubu i o njega je zakačeno šest praporaca - tri kruškasta i tri kuglasta; između "trbuha" i stope je polukalota; na njoj, na donjem delu "trbuha" i na kupoli je floralni ornament s volutama; na "trbuhu" sa svih šest strana su kartuši s tri floralna motiva s volutom i tri medaljona uokvirena vencem; preko svih ovih šest motiva aplicirani su pozlaćeni simboli: dve ruke - simbol jerusalimskih sveštenika; činija s bokalom - simbol Levita; žrtvenik; odeća prvosveštenika; amfora, kapa prvosveštenika. Na drugom rimonu su aplikacije: "večito svetlo"; zavetne ploče; kapa prvosveštenika; činija i bokal Levita /dva puta/ i Jerusalimski hram. /Ovaj par natikača čini celinu s krunom pod br.4/.

Dubrovnik, Sinagoga.

10 RIMONIM /par/ 1857. godine, Beč

Srebro; livenje, iskucavanje s perforacijom i cizeliranje.

Vis. 21 cm., tež. 425 gr.; signirano.

Nisko stablo s dva prstena i širom bazom, s ornamentom od ovetova, akantusovog lišća i voluta; "trbuh" od dve pečurkaste čaure s floralnim ornamentom i nizovima zvončića; na vrhu je mala kita cveća.

Zagreb, Jevrejska opština.

- 11 RIMONIM /par/ 1935. godine, Zagreb
Srebro; livenje, iskucavanje s perforacijom, cizeliranje i graviranje.
Vis. 30 cm., tež. 435 gr. svaki. Signirano.
Stablo u obliku tordiranog stuba na širokoj kupolastoj bazi, s cvetnim ornamentom; "trbuh" u obliku pljosnate lopte s lisnatim ornamentom i konzolicama za zvončice; na vrhu stubić, takodje s konzolicama za zvončice, završava se plamenim jezičcima. Na donjem rubu baze kod jednog rimona je natpis "NIAMA I. BENVENISTI ZAGREB 5695", a kod drugog rimona: "OVADIJA I. BENVENISTI ZAGREB 5695".
Zagreb, Sinagoga.
- 12 RIMONIM /par/ XIX vek, Poljska
Srebro; iskucavanje na proboj, cizeliranje i livenje.
Vis. 36 cm.
Baze u obliku polukalota; stabla s dva čvora i "trbuhom" u obliku pljosnate lopte iznad koje je mala kruna s orlom raširenih krila na vrhu; oko krune i "trbuha" vise zvončići; ornamenat je od stilizovanih cvetova i lišća.
Beograd, Jevrejski istorijski muzej, br. M-77.
- 13 RIMONIM /par/ 1853. godine, Beč.
Srebro; iskucavanje s perforacijom i cizeliranje.
Vis. 47 cm., tež. 730 gr. svaki. Signirano.
Stablo s bazom u obliku polukalote ima dva čvora i "trbuh" u obliku pečurke s nizom zvončića na rubu; iznad gornje, manje pečurke je loptasta kruna; ornamenat je cvetni i školjkast.
Beograd, Jevrejski istorijski muzej, br. 130.
- 14 RIMON XIX vek, Austrija
Srebro, delimično pozlačeno; iskucavanje s perforacijom, cizeliranje, graviranje i filigran.
Vis. 39 cm., tež. 585 gr.
Stablo s uskim otvorom za naticanje na dršku Tore ima dva "trbuha" i malu krunu na vrhu, sa tri reda privesaka od filigrana; ornamenat je od stilizovanog cveća i lišća.

Na donjem delu stabla je natpis na hebrejskom u pet redova:
NEDAVA L'ADONAJ MIJEHIDEJ K/HILA/ K/DOŠA/ ZEMLIN NAASU BIZMAN
ROŠ HAKAHAL ŠMUEL RUSO VEGABAJ HAZMAN MOŠE JOSEF KALDERON JOSEF
AVRAHAM RUSO ŠNAT 5635 LIJ'CIRA

/"DAR BOGU OD ČLANOVA SVETE OPŠTINE ZEMUNA. SAČINJENI SU U VREME
PREDSEDNIKA OPŠTINE Š'MUELA IZRAELA RUSO I GABAJA TOG VREMENA
MOŠE JOSEF KALDERONA /I/ JOSEFA ABRAHAMA RUSOA GODINE 1875. OD
STVARANJA SVETA"/ /Nedostaje drugi rimon/.

Beograd, Jevrejski istorijski muzej, br. M-79.

15 RIMONIM /par/

1893, Austrougarska

Srebro; livenje, iskucavanje i cizeliranje.

Vis. 32 cm.

Stablo je na okrugloj bazi, ukrašenoj nizom ovalnih medaljona; isti motiv, nešto krupniji, ponavlja se na rubu pečurkastog trbuha; iz njegovog centra izlazi kupasti produžetak s kugličastim vrhom, oko koga je venac akantusovog lišća; čaurasti zvončići prikačeni oko "trbuha". Na stablu nejasan tekst pisan hebrejskim slovima.

Split, Sinagoga.

16 RIMON

1856, Austrougarska

Srebro; livenje, iskucavanje i cizeliranje.

Vis. 26,5 cm.; tež. 315 gr.; signirano.

Stablo bez ornamenta, s isturenim vencem lišća na sredini, nalik na stilizovanu krunu palme; baza je u obliku plitke profilisane kalote; iznad stabla je mala kruna s reljefnim ornamentom od cvetova i nizova perli; na vrhu je kugla iz koje visi zvončić.
/Nedostaje drugi rimon/.

Sarajevo, Jevrejska opština.

17 RIMONIM /par/

XIX vek, Austrougarska

Srebro; iskucavanje s perforacijom i cizeliranje.

Vis. 34 cm., šir. 35 cm.

Baze su u obliku polukalota sa po dva otvora za naticanje na vrhove drški Tore; na bazama reljef s motivom ruža u kartušu, koji se ponavlja po četiri puta; iznad baza su po četiri cvetne čaure koje se postepeno smanjuju, a najviše se završava pupoljkom;

prvi par čauri je spojen šipkom, a treći malom krunom s dva af-
rontirana propeta lava; u kruni je okačeno zvonce, a sa njene
spoljne strane su male poluge za kačenje šest zvončića /koji ne-
dostaju/.

Beograd, Jevrejski istorijski muzej, br.M-75.

18 RIMONIM /par/

XVIII vek, Carigrad

Cinkani lim; iskucavanje i cizeliranje.

Vis. 39 cm.

Stabla za naticanje na drške Tore su u obliku tankih stubova bez
baza; gornji deo u obliku orijentalnih kalota, s ornamentom u
obliku romboidnih ispupčenja; šiljasti završeci kalota imaju
lisnati ornament. /Ovaj par rimonima je stigao kao poklon iz
Carigrada u Bosnu, a 1927. godine poklonjen je sefardskoj opšti-
ni u Zagrebu prilikom otvaranja njene sinagoge/.

Zagreb, Jevrejska opština.

19 RIMON

XIX vek, Trst

Srebro i mesing; livenje, cizeliranje, graviranje, apliciranje
i inkrustacija.

Vis. 42 cm.

Visoko stablo s bazom u obliku male polukalote, ornamentisano
stilizovanim akantusovim lišćem; "trbuh" je šestostran s poluka-
lotama na dnu i vrhu; iznad gornje polukalote je mala amfora s
cvećem; o donji rub "trbuha" vise zvončići; na "trbuhu", pored
stilizovanog lišća, sa tri strane su isti motivi muzičkih in-
strumenata, a na ostale tri strane su medaljoni s različitim
motivima: menora, zavetni kovčeg i Jerusalimski hram; oko oba
ruba "trbuha" teče traka s romboidnim i kružnim ispupčenjima i
nizovima perli. /Nedostaje drugi rimon/.

Beograd, Jevrejski istorijski muzej, br. M-78.

20 RIMONIM /par/

1928, godine, Austrija

Srebro; livenje, iskucavanje s perforacijom, cizeliranje i gra-
viranje.

Vis. 34,5 cm., tež. 360 gr. svaki.

Cevasta stabla imaju pri donjem rubu ornament od akantusovog
lišća, a u gornjem delu rozere; "trbuh" je trospratan: nad stab-

lom je mala plosnata lopta, a iznad nje dve pečurkaste čaure; ornamenat je floralan, oivičen tankim trakama s urezima; oko sva tri dela "trbuha" su male konzole za zvončice /koji nedostaju/. Na stablima istovetan hebrejski tekst naknadno ugraviran: MINHAT LAK/HILA/ K/DOŠA/ MIMENI SIMHA ŠLOMO BARUH Š-5688 /DAR SVETOJ OPŠTINI OD MENE SIMHA ŠLOMO BARUH GODINE 1928/.

Zagreb, Jevrejska opština.

21 SVEĆNJAK, SINAGOGALNI, ZIDNI Kraj XVII veka, Venecija

Srebro; iskucavanje, cizeliranje, livenje i graviranje.

Vis. 61,5 cm.; signirano.

Pozadina u obliku romboidnog grba ima u visokom reljefu simetrično rasporedjene motive školjki, voluta i akantusovog lišća, s palmetom na vrhu; u centru je ispupčen kartuš s motivom amfore s cvećem; o donji deo užljebljena su tri kraka svećnjaka u obliku slova S, obavijeni reljefnim akantusovim lišćem, svaki s čašicom na vrhu širokog ruba; o vrh pozadine okačena manja kruna ornamentisana motivima akantusovog lišća i voluta i s apliciranim malim kartušima na čeonom delu.

Natpis na bočnim volutama pozadine na hebrejskom: "AHIM MAKIORO" /"BRAĆA MAKIORO"/.

Split, Sinagoga.

22 TAS /ŠTIT ZA TORU/ XIX vek, Austrougarska

Srebro; iskucavanje, cizeliranje i graviranje.

Vis. 39 cm., šir. 31 cm.

Na rubu stilizovani floralni i geometrijski motivi; u centralnom polju motiv zavetnih ploča, flankirane sa dva propeta lava; iznad tog motiva je kruna u polukružnom vencu od cveća u reljefu; ispod zavetnih ploča je otvor sa umetnutom pločicom na kojoj je ugraviran natpis: "ROŠ HAŠANA" /"NOVA GODINA"/; gornji rub ima alke s lancem.

Beograd, Jevrejski istorijski muzej, br. M-66.

23 TAS /par/ 1910. godine, Sarajevo

Srebro; iskucavanje i graviranje.

Vis. 13,8 cm., tež. 55 gr. svaki.

Ploča kao list srcolikog oblika, malo konkavna, sa ugraviranim meda-

ljonom na sredini, od tri tanke ugravirane linije - jedna ravna, a dve zupčaste, sa volutom u svakom uglu; zupčasti tanki ornamenat je i oko peteljke i okruglastog vrha; kroz rupicu peteljke provučen lanac. U medaljonu ugraviran hebrejski natpis: "MOŠE JOSEF MENAHEM 5670", a iznad medaljona: "HEKDEŠ" /"POSVETA"/.

Beograd, Jevrejski istorijski muzej, br. 132.

24 TAS

XIX vek, Ist. Evropa

Srebro; iskucavanje, cizeliranje i graviranje.

Vis. 36,5 cm., šir. 28 cm.

Ploča u obliku kartuša s krunom na vrhu, sa simetričnim floralnim i geometrijskim ornamentom u reljefu; u centru su zavetne ploče sa ugraviranih deset zapovesti na hebrejskom; iznad ploča je motiv zavese s kićankama; ispod ploča je otvor za ubacivanje pločica sa nazivom praznika; o alke kod gornjeg ruba okačen je lanac.

Beograd, Jevrejski istorijski muzej, br. M-67.

25 TAS

XIX vek, Beč

Srebro, delimično pozlaćeno; iskucavanje, cizeliranje i graviranje.

Vis. 18 cm., šir. 26,5 cm., tež. 270. gr.; signirano.

Ima ovalni oblik, kao spljoštena dijadema, s floralnim vencem iznad trake s horizontalnim rebrima; na traci aplicirane tri lučne pločice s hebrejskim natpisom; na gornjoj između tri rozete: "KETER TORA" /"KRUNA TORE"/; na srednjoj: "ŠEL HAMAŃOAH ŠABETAJ BEN JOSEF VENTURA T/IHIJE/ N/ IŠMATO/ C/RURĀ/B/ICROR/ H/EHAIM/" /"POKOJNOG ŠABETAJA SINA JOSEFA VENTURE, NEKA NJEGOVA DUŠA OSTANE POVEZANA U SNOP ŽIVOTA"/

Na donjoj traci: "AL JEDE AVRAAM B/EN/ R/ABI/ ŠIMŠON ĐENTILOMO H/AŠEM/ J/IŠMEREHU/" /"RUKOM AVRAMA SINA VEROUČITELJA ŠIMŠONA ĐENTILOMOA, NEKA GA ČUVA BOG"/.

Gornji rub ima alke s lancem.

Split, Sinagoga.

26 TAS

1845. godine, Prag

Srebro; iskucavanje, cizeliranje i graviranje.

Vis. 19 cm., šir. 18 cm., težina 295 gr.; signirano.

Ima oblik kvadratne ploče, gornja ivica je malo lučna; po rubovima teče niz reljefnih perli; u centru je motiv zavetnih ploča između dva propeta lava; ispod tog motiva je školjka između dva roga; iznad centralnog motiva je kruna iz koje izlazi draperija; o lanac tase okačeni su sa obe strane po jedan ovalni medaljon s ugraviranim hebrejskim natpisom;

Z/OT/ N/DAVAT/ K/OHEN H/EDJOT/ JAKOV LEVI ŠAJ A/L/ M/NAT/ IN
MONETIN /?/ ŠNAT 5605.

/OVO JE DAR OBIČNOG KOHENA JAKOVA LEVIJA, DAR UMESTO U GOTOVOM
NOVCU /?/ GODINE 1845./

Sarajevo, Muzej Jevreja Bosne i Hercegovine.

27 TAS

1716. godine, Bosna

Srebro; iskucavanje, cizeliranje i umetak od pergamenta.

Vis. 25 cm.

Ploča ima oblik vertikalnog pravougaonika koji se gore završava konično; uz sve rubove teče uzana traka s geometrijskim motivom; cela površina je pokrivena hebrejskim natpisom u reljefu; pri vrhu: "BEEZRAT HAŠEM - ŠADAJ" /"UZ POMOĆ IMENA SVEMOGUĆEG"/.

Ceo srednji deo ispunjava tekst deset zapovesti u dve kolone sa po pet redova; pri dnu, u dva reda je zapis darodavca:
ANI HACAIR BEN HARAV MENAHEM BEHOR J'HUDA RUSO J/IŠM'REHU/ C/URO/
V/IJHAJEHU/ ŠNAT 5476.

/JA MLADI SIN RABI MENAHEMA PRVODJENI J'HUDA RUSA NEKA MU SA-
ČUVA STABLO I NEKA GA POŽIVI GODINE 1716.

O gornji rub pričvršćene alke i lanac; o donji rub ploče okačen je medaljon ukviren nizom reljefnih bobica i rozetom u gornjem delu; levo i desno od medaljona okačen po jedan privesak /levi nedostaje/; u medaljonu je umetnuti pergament sa posvetom na hebrejskom: "K/EHILAT/ K/ODEŠ/ PRIŠNA /?/ ŠEHKDIŠ HACAIR AVRAHAM BEHOR MOŠE KONFORTI JI/ŠMEREHU/ C/URO/ VE/HAJEHU/ BEHANIHAT B'NO LE/KEHILAT/ K/ODEŠ/ ADONAJ JIZAKEHU LETORA LEHUPA ULEMA/ASIM/ T/OVIM/ Š/NAT/ 5532".

/"SVETA OPŠTINA PRIŠNA /?/ KOJOJ JE POSVETIO MLADI AVRAHAM PRVODJENI SIN MOŠE KONFORTIJA, NEKA GA BOG OČUVA U ŽIVOTU, DA BI VASPITAO SVOGA SINA DA POSTANE ČLAN SVETE OPŠTINE, NEKA GA BOG UČINI DOSTOJNIM ZA TORU, ZA ŽENIDBU I ZA DOBRA DELA, GODINE 1772"/.

Beograd, Jevrejski istorijski muzej, br. M-65.

- 28 JAD /"POKAZIVAČ"/ XIX vek, Rumunija
Srebro; livenje, cizeliranje, graviranje.
Duž. 26,5 cm.
Iznad šake je visoka manžeta; na donjem delu drške natpis na rumunskom: "REBEKA ŠI LEON M. EINHORN"; u gornjem delu drške je mehur sa stilizovanim akantusovim lišćem; na vrhu je minijatura figura goluba s alkom za lančić.
Beograd, Jevrejski istorijski muzej, br. M-56.
- 29 JAD XIX vek, Austrougarska
Srebro; livenje, iskucavanje i cizeliranje.
Duž. 32 cm.
Iznad šake je manžeta; drška ima dve čaure, donja manja, gornja se produžava u pečurkasti držač alke s lančićem; ornamenat na manžeti i donjem delu drške je kao površina šišarke; na donjoj čauri od kosih ureza, a na gornjem delu drške i većoj čauri od stilizovanih lisnatih grana.
Beograd, Jevrejski istorijski muzej, br. M-59.
- 30 JAD XIX vek, Ist. Evropa
Srebro; livenje, iskucavanje i cizeliranje.
Duž. 31 cm.
Iznad šake je narukvica; drška ima dva rebra, četiri pečurkasta ispupčenja i profilisani vrh; ornamenat od stilizovanog lišća.
Beograd, Jevrejski istorijski muzej, br. M-57.
- 31 JAD XIX vek, Austrougarska
Srebro; livenje i cizeliranje.
Duž. 27,5 cm.; tež. 135 gr.; signirano.
Iznad šake je profilisana manžeta; drška je tordirana, ima tri zadebljanja obuhvaćena s po dva akantusova lista; na vrhu je cvetna čaura s malom kuglom kroz čiju alku je provučen lančić.
Zagreb, Jevrejska opština.

- 32 JAD XIX vek, Austrougarska
Srebro; livenje, iskucavanje, cizeliranje i graviranje.
Duž. 29,5 cm., tež. 100 gr.; signirano.
Iznad šake je narukvica u reljefu; drška je u donjem delu cevas-
ta, ravna, s jednim cvetnim obručem; u gornjem delu je jedan
pljosnat čvor i jajoliki mehur s motivom pupoljka prema oba uža
kraja; na sredini mehura traka s cvetnim medaljonima; na vrhu
je pečurkasto ispupčenje o koje se pričvršćuje lanac.
Hebrejski natpis na dršci: "Ester Fišer tihije" /"Ester Fišer
neka živi"/.
Beograd, Zbirka Hinka Lederera.
- 33 JAD XIX vek, Austrougarska
Srebro; livenje, iskucavanje i graviranje.
Duž. 30,5 cm.
Iznad šake je ugravirana manžeta; u gornjem delu drške je mehur
sa hebrejskim natpisom u medaljonu:
"ZOT NEDAVAT R/ABI/ DOV BEN R/ABI/ MOŠE V'IŠTO"
/"OVO JE DAR RABINA DOVA SINA RABINA MOŠEA I NJEGOVE ŽENE"/.
Beograd, Jevrejski istorijski muzej, br. M-58.
- 34 JAD XIX vek, Austrougarska
Srebro; livenje, iskucavanje, cizeliranje.
Duž. 23 cm.
Šaka ima prsten na kažiprstu i visoku manžetu; na dršci dva ča-
urasta ispupčenja na sredini i na gornjem kraju; na vrhu gornje
čaure učvršćena mala rozeta s alkom i lančićem; rub manžete i
svaka druga latica čaure i rozeta cizelirani su urezima.
Beograd, Jevrejski istorijski muzej, br. M-60.
- 35 JAD 1854. godine, Beč
Srebro; livenje, iskucavanje i cizeliranje.
Duž. 26 cm., tež. 70 gr.; signirano.
Iznad šake je reljefna narukvica; drška u donjem delu valjkasta,
glatka, završava se čvorom iznad koga su kanelure sa ovalnim is-

pupčanjem i kuglom u gornjem delu; na vrhu je alka s lancem.
Beograd, Zbirka Hinka Lederera.

- 36 JAD XIX vek, Zemun /?/
Legura metala; livenje, iskucavanje i graviranje.
Duž. 29,5 cm., tež. 60 gr.
Na šaci ugravirano hebrejskim slovima: "ŠADAJ" /"SVEMOGUĆI"/;
donji deo drške je ravna tanka šipka s ugraviranim nejasnim
tekstom pisan hebrejskim slovima. Šipka se završava čaurom
iz koje se nastavlja gornji deo od tordirane šipke, takodje s
čaurom na vrhu i malom alkom za lančić.
Zemun, Jevrejska opština.
- 37 SVETILJKA ZA ŠABAT XVIII vek, Poljska
Mesing; livenje, iskucavanje.
Vis. 46,5 cm.
Viseća svetiljka sklopljena iz četiri dela povezanih osovinom;
na vrhu je čaša širokog ruba koja leži na stubu s više prsteno-
va i dva čvora u obliku pljosnatih lopti; ispod njega je posuda
za ulje u obliku šestokrake zvezde; o alku na njenom dnu zaka-
čena je činičica u koju se spuštaju šest žljebova za oticanje
kapljica ulja, a zakačeni su za vrhove krakova posude za ulje.
/Nedostaje najviši, testerasti deo, kojim se reguliše visina
svetiljke/.
Beograd, Jevrejski istorijski muzej, br. 131.
- 38 SVETILJKA ZA ŠABAT XVIII vek, Ist. Evropa
Srebro i mesingani lim; filigran i iskucavanje.
Vis. 18 cm., šir. 24,2 cm.
Izradjena je u obliku hanukije; platforma sa soklom stoji na
šest lavljih nožica; pozadina je dvostruka: prva je od ravnog
mesinganog lima, ispred nje je druga od filigrana; u donjem
delu je motiv voluta s margaretom na sredini; u gornjem delu
je filigranom izveden hebrejski natpis: "LIHVOT ŠABAT" /"U ČAST
SUBOTE"/, s floralnim motivima i volutama iznad natpisa. Nedo-
staju originalne čašice za ulje.
Beograd, Zbirka Hinka Lederera.

- 39 SVEĆNJAK ZA ŠABAT /par/ XIX. vek, Austrougarska
Srebro; livenje, iskucavanje, cizeliranje i graviranje.
Vis. 37 cm., tež. 560 gr.; signirano.
Jednokrak; stopa u obliku polukalote stepenasto profilisana; gornji deo stope u obliku širokog valjka sa dva aplicirana maskerona od lavljih glava, kroz čije čeljusti prolazi po jedna alka; u medaljonu na valjku je monogram R R; struk je u obliku visoke vaze; čašica ima oblik pehara; ornamenat na celom svećnjaku je od tankih i retkih ugraviranih linija i nekoliko floralnih motiva.
Novi Sad, Jevrejska opština.
- 40 SVEĆNJAK ZA ŠABAT /par/ XIX vek, Austrougarska
Srebro; livenje, iskucavanje, cizeliranje i graviranje.
Vis. 31 cm., tež. 385 gr.; signirano.
Stopa okrugla, zvonasta, profilisana, na četiri nožice s motivom lozice; ornamenat stope je geometrijski i floralni u tankim graviranim linijama; pri vrhu stope monogram S K; struk je u obliku amfore s livenim rukonicama u obliku slova S i minijaturnom glavom rimskog ratnika na vrhu; oko ramena amfore je venac obrnutih krinova; čašica ima oblik vaze.
Novi Sad, Jevrejska opština.
- 41 BESAMIM /Posuda za mirišljave trave/ XVIII vek, Poljska
Srebro; iskucavanje s perforacijom, cizeliranje i graviranje.
Vis. 20,8 cm., tež. 165 gr.
Posuda u obliku četvorostrane kule sa zupčastim krovnim vencem; kupola je konična, kvadratne osnove, s kuglom i zastavicom na vrhu; postolje u obliku plitke kalote s uzanim režnjevima u donjem delu, iz koga izlazi stablo s obručem od dva niza malih voluta, s jednim čvorom i na vrhu s čašicom zupčastog ruba; na svim stranama kule i kupole različit floralni ornamenat; tri strane kule imaju i figuralnu predstavu: lava, jednoroga, odn. dvoglavog orla, sa po jednom gazelom u kandžama. Na postolju monogram KS.
Beograd, Jevrejski istorijski muzej, br. 109.

- 42 BESAMIM Poč. XX veka, Budimpešta
Srebro; iskucavanje s perforacijom, livenje i cizeliranje.
Vis. 17 cm., tež. 128 gr.
Posuda ima oblik kule s perforiranim frizom u gornjem delu, s malom kalotom i visokim koničnim vrhom sa zastavicom; na uglovima krova kabišoni; nisko postolje s četiri lavlje šape.
Beograd, Jevrejski istorijski muzej, br. 110.
- 43 BESAMIM XIX vek, Austrougarska
Srebro s pozlatom; iskucavanje, livenje i cizeliranje.
Vis. 16,5 cm.
Posuda je u obliku perforirane kruške s golubom na vrhu; floralni ornamentat je u sasvim tankim urezima; postolje je u obliku povijene grane s četiri duguljasta lista, pričvršćeno na bazu oblika šestolisne rozete.
Beograd, Jevrejski istorijski muzej, br. 111.
- 44 BESAMIM XIX vek, Beč
Legura srebra, pozlaćena bronza; livenje, iskucavanje i cizeliranje.
Vis. 16,5 cm., tež. 133 gr.
Posuda ima oblik kruške na stabljici s tri lista.
Beograd, Jevrejski istorijski muzej, br. 112.
- 45 BESAMIM XIX vek, Ist. Evropa
Srebro, delimično pozlaćeno; iskucavanje, cizeliranje, filigran i granulacija.
Vis. 15 cm.; signirano.
Posuda ima oblik valjkastog tornja s plitkom glatkom kalotom; preko nje je manja kalota od filigrana, iznad koje je čaura od dve male rozete sa zastavicom na vrhu; ispod tornja je okrugla ploča s isturenim malim volutama na ivici; postolje je četvorostrano, konično i leži na ispupčenoj okrugloj bazi talasastog ruba; na svakoj strani postolja palmeta.
Beograd, Jevrejski istorijski muzej, br. 113.

- 46 BESAMIM 1821. godine, Poljska
Srebro; filigran, iskucavanje i cizeliranje.
Vis. 13 cm.; signirano.
Jajastog oblika s trakom po sredini; gornji deo se otvara kao poklopac, sa zastavicom na vrhu; postolje od tri žice skupljene u srednjem delu, a zatim se šire prema okruglom pljosnatom obruču baze.
Beograd, Jevrejski istorijski muzej, br. 114.
- 47 BESAMIM XIX vek, Austrougarska
Srebro; filigran, iskucavanje i cizeliranje.
Vis. 22 cm.; signirano.
Posuda ima oblik trospratne okrugle kule s malom kuglom i zastavicom na vrhu; postolje u obliku uskog stuba i okrugle profilsane baze.
Beograd, Jevrejski istorijski muzej, br. 115.
- 48 BESAMIM XIX vek, Ist. Evropa
Srebro; filigran i iskucavanje.
Vis. 20 cm.
Četvorostrana mala kula s koničnom kupolom i zastavicom na vrhu; na jednoj strani su vratašca sa šarkama; postolje od četiri tordirane žice, koje su na donjem kraju skupljene u otvor male kugle, vijkom pričvršćene za polukalotu od zrakasto raspoređenih latica, povezanih obručem od tordirane žice.
Beograd, Jevrejski istorijski muzej, br. 116.
- 49 BESAMIM 1817. godine, Galicija
Srebro; filigran, iskucavanje, granulacija i graviranje.
Vis. 18,5 cm.
Valjkasta posuda s poklopcem u obliku plitke kalote s apliciranom rozetom na vrhu; postolje od tri tordirane žice spojene na sredini prstenom; baza je ravna rozeta s apliciranom manjom rozetom na sredini; na posudi su aplicirane dve rozete, više granula i malih romboidnih i četvrtastih pločica, kao i srcoliki medaljon s monogramom C V S i godinom 1817.
Beograd, Jevrejski istorijski muzej, br. 117.

- 50 BESAMIM XIX vek, Ist. Evropa
Srebro; filigran, iskucavanje i cizeliranje.
Vis. 21 cm., tež. 124 gr.; signirano.
Posuda ima oblik male dvospratne kule, na maloj platformi, s koničnom kupolom koja se na vrhu završava kuglom i zastavicom; na prvom spratu su vratašca na jednoj strani; ornamenat posude je u vidu luneta ispunjenih malim volutama i spiralama od filigrana; postolje je od četiri žice koje su u sredini spojene u stubić i posle prolaza kroz malu kuglu račvaju se prema uglovima baze od četiri lunete, spojene na uglovima.
Beograd, Zbirka Hinka Lederera.
- 51 BESAMIM XIX vek, Austrougarska
Srebro; filigran i iskucavanje.
Vis. 21,3 cm.; signirano.
Posuda ima oblik male četvorostrane kule s koničnom kupolom i vratašcima na jednoj strani; na uglovima krova kule i na vrhu kupole su male zastavice; postolje je od četiri žice provučene kroz malu rozetu, a zatim se razdvajaju prema četiri ugla baze, koju formiraju četiri lunete postavljene na četiri male polukalote.
Beograd, Jevrejski istorijski muzej, br. 118.
- 52 BESAMIM Kraj XIX veka, Ist. Evropa
Srebro; filigran i iskucavanje.
Vis. 8 cm.
Posuda ima oblik male lokomotive na četiri točka s dva dimnjaka; trup je šestostran: pet strana je od filigrana, a donja od ravne pločice.
Beograd, Jevrejski istorijski muzej, br. 119.
- 53 BESAMIM XIX vek, Beč
Srebro; filigran, iskucavanje i cizeliranje.
Vis. 23,7 cm., tež. 132 gr.; signirano.
Posuda u obliku dvospratne male kule s koničnom kupolom i rozetom sa zastavicom na vrhu; na prvom spratu su vratašca, a na drugom po jedan lučni otvor sa svake strane; postolje je od če-
- 300

tiri žice, spojene na sredini prolazeći kroz malu rozetu, a zatim se šire prema uglovima baze od četiri luneta na nožicama od malih polukalota.

Beograd, Zbirka Hinka Lederera.

- 54 ČAŠA ZA ŠABAT 1841. godine, Austrija

Srebro; cizeliranje i graviranje.

Vis. 7 cm., tež. 97 gr.; signirano.

Kupastog oblika, s uskim obručem kod gornjeg ruba; cela površina pokrivena ornamentom od stilizovanog akantusovog lišća, cveta i malih voluta na punciranoj osnovi; u kartušu je hebrejski natpis: "LIHVOD ŠABAT KODEŠ-KOS JAJIN - JERUŠALAJIM I/R/ HAK/ODEŠ/T/IBANE/ V/ETIHONEN/ ŠNAT 5600" - "GI/RSAT/ JOSEF TAHOS G/IMEL/P/AAMIM/".

/"U ČAST SVETOSTI SUBOTE - ČAŠA VINA - JERUSALIM SVETI GRAD NEKA SE IZGRADI I OBNOVI GODINE 1840" - "OBIČAJ JE JOSIFOV - BRINI TRI PUTA"/.

Beograd, Zbirka Hinka Lederera.

- 55 ČAŠA ZA ŠABAT XIX vek, Beč

Srebro; livenje i graviranje.

Vis. 6,5 cm.; signirano.

Oblik je blago ispupčen, širi pri gornjem rubu koji je savijen u tanak obruč; pri dnu su dve tanke gravirane isprekidane linije; kartuš, ukomponovan s granom, ima hebrejski natpis: "ŠABAT KODEŠ" /"SVETA SUBOTA"/.

Beograd, Jevrejski istorijski muzej, br. 136.

- 56 ČAŠA 1928. godine, Poljska

Srebro; livenje i graviranje.

Vis. 9,2 cm.; signirano.

Ima oblik valjka, malo proširen u gornjem delu; oko ruba obruč s motivom cvetne grančice i dve šestokrake zvezde. Oko cele čaše, gde su ugravirane još dve šestokrake zvezde, hebrejski natpis u tri reda: "ASA LENI /ŠMATO/ E/DEN/ HEKDEŠ LEMENUHAT ŠLOMO BARUH NASIO IN 29 SIVAN 5681 N/IKRA/ LEBE/IT/ O/LAMO/ IN 13 AV Š/NAT/ 5688" /"POSVEĆENO ZA POKOJ DUŠE ŠLOMO BARUHA RODJEN 29. SIVANA 1921., POZVAT U DOM VEČNOG ŽIVOTA 13. AVA 1928."/.

Beograd, Jevrejski istorijski muzej, br. 135.

57 PEHAR ZA ŠABAT

XIX vek, Poljska

Srebro; iskucavanje, cizeliranje i graviranje.

Vis. 11,7 cm.

Okrugla kupasta stopa, profilisanog ruba; na vrhu stope venac od malih reljefnih kuglica; čaša je zvonasta; ornamentat na celom peharu je u obliku vertikalnih frizova s motivom ložice u reljefu; oko ruba čaše je traka s hebrejskim natpisom: "ZHOR ET JOM HAŠABAT LEKODŠO" / "ZAPAMTI DAN SUBOTNJI DA GA SVETKUJEŠ" /.

Beograd, Zbirka Hinka Lederera.

58 PEHAR

XIX vek, Ist. Evropa

Srebro; iskucavanje i graviranje.

Vis. 12 cm., tež. 65 gr.

Stopa je okrugla u obliku profilisane kalote; čaša valjkasta s malim proširenjem u gornjem delu; rub malo povijen; pri vrhu i pri dnu čaše ugravirane po dve isprekidane linije; u medaljonu s dugim povijenim trakama, hebrejski natpis: "DORON DERAŠA MEHEVRA BAHURIM DIK/HILA/ K/DOŠA/ INSDORF JE/HON.'NEHA E/LJON/A/MEN/" / "JAVNI POKLON DRUŠTVA MLADIĆA SVETE OPŠTINE INSDORF, NEKA TE OBNOVI VIŠNJI, AMEN" /.

Beograd, Jevrejski istorijski muzej, br. 133.

59 PEHAR ZA KIDUŠ

1923. godine, Beč

Srebro; cizelirano i gravirano.

Vis. 20 cm., tež. 205 gr.; signirano.

Stopa je okrugla, profilisana, glatka, sa ugraviranim vencem orijentalnih arkadica u gornjem delu; čvor u obliku diska sa zupčastom ivicom; nizak držač čaše u obliku polukalote ima ugraviran venac od malih voluta; čaša je levkastog oblika, glatka, s uskim profilisanim rubom; u ugraviranom kartušu, uokviren lisnatim vencem, hebrejski natpis: "NEDAVAT HEVRA KADIŠA LEV/ET/HAK/NESET/ DE K/HILA/ K/DOŠA/ VINKOVCI" / "KOS JEŠUOT ESA UVŠEM ADONAJ EKRA" / "POKLON HEVRA KADIŠE HRAMU SVETE OPŠTINE VINKOVACA" / "PODIĆI ČU ČAŠU SPASENJA I PRIZVAĆU IME BOŽJE" / /u ovom stihu molitve "kiduš" odredjena slova formiraju godinu 5683, tj. 1923/.

Zagreb, Jevrejska opština.

60 PEHAR ZA KIDUŠ

XIX vek, Beč

Srebro; iskucavanje, cizeliranje i graviranje.

Vis. 13 cm.; signirano.

Stopa okrugla s talasastom ivicom i vencem cveća u plitkom reljefu; čvor u obliku vaze, gladak; čaša u donjem delu polulop-tasta, dobija u gornjem delu šestostrani oblik; po sredini čaše isti venac kao na stopi; pri vrhu ugraviran hebrejski natpis: "Z'HOR ET JOM HAŠABAT LEKADŠO" /"SEĆAJ SE DANA ODMORA DA GA SVETKUJEŠ"/.

Zagreb, Dom staraca Saveza jevrejskih opština Jugoslavije.

61 PEHAR

XIX vek, Madjarska

Srebro; iskucavanje i graviranje.

Vis. 8,7 cm., tež. 52 gr.

Stopa okrugla, profilisana; čaša zvonasta sa zadebljanim rubom, bez ornamenta; u medaljonu oblika srca hebrejski natpis: "LEHA-TUNAT JOSEF VEHAJA MAZAL TOV N/ERO/ J/AIR/ LEVAVI MEAHEL H/AVER/CVI" /"ZA VENCANJE JOSEFA I HAJE DOBRA SREĆA; NEKA NJIHOVA SVE-ĆA SVETLI, SRDAČNO ČESTITA DRUG CVI"/

Na suprotnoj strani noviji natpis na madjarskom: "SZERETETEL EMLEHAL JOSZI ES IRENEK HERSU 16 II 1947". /"S LJUBAVLJU ZA USPOMENU JOŽI I IRENI, HERŠU"/.

Beograd, Zbirka Hinka Lederera.

62 NOŽ

XX vek, Austrija

Drška od srebra; livenje, cizeliranje i graviranje.

Duž. drške 12,5 cm /zajedno sa sečivom 29 cm/.

Nož za subotnje obede; drška ima izduženi ovalni oblik; u centru je motiv malog stola sa peharom i dva subotnja hleba u obliku pletenica /hebr.: "hala"/, do pola umotana u prekrivač; iznad stola je viseća subotnja svetiljka okružena zvezdicama; ceo motiv je uokviren sa dva tordirana stuba i visokom orijentalnom arkadom. Druga strana drške obradjena je reljefno kao subotnji hleb-pletenica.

Natpis iznad motiva stola, na hebrejskom jeziku:

"ZHOR ET JOM HAŠABAT LEKODŠO" /"ZAPAMTI DAN SUBOTNJI DA GA SVETKUJEŠ"/.

Natpis na sečivu: "BIRKAT ADONAJ HI TAAŠIR" /"BLAGOSLOV BOŽJI OBOGAĆUJE"/.

Beograd, Jevrejski istorijski muzej, br. 143.

63 TANJIR ZA ŠABAT

1926. godine, Grac

Tuč; livenje i graviranje.

R 24,7 cm., tež. 600 gr.; signirano.

Ravan rub sa sitnim urezima oko ivice koja je zadebljana s donje strane; hebrejski natpis na celom rubu: "HINE EL JEŠUATI EVTAH VELO EFHAD KI OZI VEZIMRAT JA VAJHI LI LIJ'ŠUA /"EVO BOGA, SPA-SA MOGA, BIĆU SIGURAN I NEĆU SE PLAŠITI JER JE MOJA SNAGA I PESMA GOSPOD KOJI ME IZBAVI"/. U udubljenom delu je velika rozeta sa sedam latica, u svakoj ugraviran drugi cvet; u centru rozete, u krugu, postolje s peharom i dva svećnjaka, a iznad njega je šestokraka zvezda; između latica rozete ugravirana godina hebrejskim slovima: 5686.

Na donjoj strani ruba ugravirana posveta latinicom: "HERRN GEHEIMEN MEDICINALRAT DR. BLUMENTHAL IN DANKBARER VEREHRUNG OKTOBER 1926".

Beograd, Jevrejski istorijski muzej, br. 141.

64 TANJIR ZA ŠABAT

XX vek, Austrija

Srebro; iskucavanje i graviranje.

Šir. 46 cm., tež. 745 gr.

Ovalnog oblika, rub s talasastom ivicom i dvema reljefnim školjkama kod oba uša kraja; u udubljenom delu je na sredini ugravirana sedmokraka menora flankirana sa dva subotnja hleba u obliku pletenica /"hala"/.

Natpis na rubu na hebrejskom: "Z'HOR ET JOM HAŠABAT LEKADŠO BEJOM HAŠIŠI LAKETU LEHEM MIŠNE" /"SEČAJ SE DANA ODMORA DA GA SVETKUJEŠ - ŠESTOGA DANA SAKUPIŠE DVOSTRUKO HLEBA"/.

Zagreb, Dom staraca Saveza jevrejskih opština Jugoslavije.

65 TANJIR

XIX vek, Augsburg

Tuč; liveno i gravirano.

R 28 cm., tež. 915 gr.; signirano.

Uzani rub malo uzdignut i zadebljan na ivici; na njemu je hebrejski monogram između dva cveta: I M, a na drugoj strani takodje hebrejskim slovima: Š P /?/. Na dnu uz žig livca ugravirano latinicom slovo B.

Beograd, Jevrejski istorijski muzej, br. 139.

66 TANJIR ZA PESAH

XX vek, Austrija

Srebro; iskucavanje i cizeliranje.

R 11,2 cm.; signirano.

Mali tanjir s motivom šestokrake zvezde u vencu lozice u središnjem udubljenju; rub ima talasastu ivicu i izmedju dva motiva lozice hebrejski natpis: "MACOT ADONAJ BARA - MEIRAT EINAJIM" /"MACOT JE STVORIO GOSPOD - RADOST ZA OČI"/.

Beograd, Jevrejski istorijski muzej, br. 138.

67 TANJIR ZA PESAH

XIX vek, Poljska /?/

Tuč; liveno, cizelirano i gravirano.

R-21,5 cm., tež. 535 gr.

Rub ima devet izbočina u obliku strigila i zadebljanu ivicu; u udubljenju tanjira je žanr scena u polju sa tri figure: pastir, rimski ratnik i stari bradati čovek u dugoj odeći, s ogrtačem i turbanom; starac gestom kao da pokazuje put ratniku koji je u trku. Ispod scene je hebrejski natpis: HAHAM MA HU OMER, MA" /ŠTA KAŽE MUDRAC, ŠTA?"/ /To je početak rečenice jedne od priča u Hagadi za Pesah/.

Na rubu su ugravirani inicijali T. + Z. i žig livca.

Beograd, Jevrejski istorijski muzej, br. 137.

68 MEGILAT ESTER

XVII vek, Portugalija

Svitak od pergamenta s prepisom Knjige o Esteri.

Valjkasta kutija od srebra; iskucavanje, cizeliranje i graviranje.

Vis. kutije s drškom 31,5 cm., R 6,2 cm.; signirano.

Cela površina kutije pokrivena sitnim ornamentom od raznog cveća i lišća u visokom reljefu; u kartuši levo od duguljastog otvora figura kraljice Ester iza koje ide mali dečak pridržavajući joj skute; s desne strane mali okrugli medaljon s dvema malim volutama gore i dole; duguljasti poklopac valjka s alkicom za njegovu izvlačenje ukrašen je stilizovanim graviranim cvetnim motivom i reljefnim bobicama; gornji i donji otvor valjka zatvara pljosnata kalota s zrakastim i cvetnim ornamentom i nizom reljefnih bobica kod ruba; na vrhu gornje kalote mala figura petla na kugli; iz donje kalote izlazi kanelirana drška.

Beograd, Zbirka Hinka Lederera.

69 MEGILAT ESTER

XIX vek, Ist. Evropa

/Umesto svitka Knjige o Esteri, koji je uništen, ubačen je pergament 14 x 13 cm. sa tekstom amuleta "mezuze"/.

Valjkasta kutija: srebro s drškom od bakra; filigran, iskućavanje i granulacija.

Duž. valjka s drškom 33 cm., R 5 cm.

Valjak ima šest vertikalnih traka od filigrana sa istim motivima; po jedna talasasta žica sa sitnim spiralama oko nje; na oba kraja svake trake je aplicirana mala rozeta s granulom u sredini; na krajevima valjka plitke kalote, s motivom izduženih spirala kao cvetne čašice; iz sredine gornje kalote izlazi mala kita cveća, a iz donje, drška šestostranog preseka, profilisana, s geometrijskim ornamentom; duguljasti poklopac valjka ima motiv užeta u tri reda i malu dršku od filigrana.

Beograd, Zbirka Hinka Lederera.

70 MEGILAT ESTER

XIX vek, Austrougarska

Svitak od pergamenta, prepis Knjige o Esteri.

Valjkasta kutija: srebro; livenje, iskucavanje, cizeliranje i graviranje.

Duž. valjka s drškom 34,5 cm., R 5,5 cm.

Na valjku ugraviran floralni ornament i medaljon s monogramom J K; krajevi valjka se završavaju krunama sa motivom akantusovog lišća; vrh donje krune se produžava u dršku za odmotavanje svitka; duguljasti poklopac valjka, uokviren s dve tanke ugravirane isprekidane linije i dva mala biljna motiva, ista kao na dršci valjka, ima malu ručku za izvlačenje svitka.

Beograd, Jevrejski istorijski muzej, br. M-51.

71 MEGILAT ESTER

1894. godine, Ist. Evropa

/pergamentni svitak uništen/

Valjkasta kutija: srebro; livenje, iskucavanje s perforacijom, cizeliranje i graviranje.

Duž. kutije s drškom: 32,5 cm., R 5 cm.

Na valjku je floralni ornament s medaljonom na sredini, u kome je ugravirar monogram K A i hebrejska godina 5654; krajevi valjka se zatvaraju malim krunama, gornja sa šest rebara u kaloti i malom kitom cveća na vrhu, a donja sa stilizovanim akantusovim

lišćem; iz nje izlazi drška sa dva stilizovana floralna motiva; duguljasti poklopac valjka ima ovalnu rukunicu.

Beograd, Jevrejski istorijski muzej, br. M-50.

72 MEGILAT ESTER

XIX vek, Beč

Svitak od pergamenta, prepis Knjige o Esteri.

Valjkasta kutija: srebro, delimično pozlačeno; livenje, cizeliranje i graviranje.

Duž. kutije s drškom 40 cm., R 5 cm.; signirano.

Valjak ornamentisan tordiranim reljefnim girlandama i ravnim trakama, naizmenično rasporedjenim; gornji kraj valjka se završava malom krunom s obručom od ljiljana i kalotom od šest rebara i rozetom od malih kuglica na vrhu; donji kraj valjka zatvara polukalota s cvetnim vencem; iz nje izlazi profilisana drška; Na sredini valjka je kartuš s monogramom D M P. Duguljasti poklopac se izvlači pomoću prstenaste rukunice.

Split, Jevrejska opština.

73 MEGILA

XIX vek, Makedonija

Svitak od pergamenta s odlomkom Tore /Petoknjižja/.

Valjkasta kutija: srebro; filigran, granulacija, iskucavanje i livenje.

Duž. valjka s drškom 12 cm., R 2,5 cm.

Ornamenat na valjku u obliku razudjenih malih voluta; gornji kraj valjka zatvara se visokom krunom s pet rebara; obruč je ornamentisan volutama i naizmeničnim nizom granula i romboidnih pločica; drška je trostrana, prizmatičnog oblika; desni kraj svitka izvlači se pomoću male srebrne omče.

Beograd, Jevrejski istorijski muzej, br. M-54.

74 MEGILAT ESTER

XIX vek, Ist. Evropa

Svitak od pergamenta, prepis Knjige o Esteri.

Valjkasta kutija: srebro; filigran, livenje, iskucavanje i cizeliranje.

Duž. valjka s drškom 13 cm., R 3 cm.

Površina valjka ima motiv malih voluta u pet ponovljenih vertikal-

nih nizova, u filigranu; na krajevima valjka ponavlja se isti motiv, umanjen, u horizontalnom nizu, odvojen od središnjeg motiva trakom sitnih granula; na krajevima valjka okrugle ploče čije ivice imaju poprečne ureze; na gornjoj ploči je mala kalota koja drži gornji kraj osovine o koji je u valjku privezan svitak; iz donje ploče izlezi drška; desni kraj svitka privezan je za uzanu cevčicu u kojoj je minijaturni pokazivač/"jad"/ koji se pri čitanju može izvući,

Beograd, Jevrejski istorijski muzej, br. M-53.

75 MEGILAT ESTER

XIX vek, Italija /?/

Svitak od pergamenta, prepis Knjige o Esteri.

Valjkasta kutija: srebro; livenje, iskucavanje, cizeliranje i filigran.

Duž. valjka s drškom 31 cm., R 5,2 cm.

Na valjku se u deset vertikalnih nizova ponavlja motiv malih voluta s krinom u sredini; isti motiv, izduženiji, je i u polukalotama koje zatvaraju gornji i donji otvor valjka; iznad gornje polukalote je mala kugla iz koje izrasta cvet; iz donje polukalote izlazi drška preclmljenog oblika, s rebrastim ornamentom i zadebljanim završetkom. /Nedostaje uzani poklopac na valjku/.

Beograd, Jevrejski istorijski muzej, br. M-49.

76. MEGILAT ESTER

1874. godine, Austrija

Svitak od pergamenta, prepis Knjige o Esteri.

Valjkasta kutija: srebro, delimično pozlaćeno; iskucavanje s perforacijom, cizeliranje, livenje i graviranje.

Duž. valjka s drškom 29 cm., R 5,5 cm.

Valjak je ornamentisan vertikalnim trakama od kojih svaka druga ima motiv cvetne grane; oba kraja valjka završavaju se malim krunama, ornamentisane motivom stilizovanog cveća; gornja kruna ima šest rebara na kaloti i na vrhu malu kitu cveća; iz donje krune izlazi drška u obliku slova S, s pupoljkom na kraju; duguljasti poklopac valjka izvlači se pomoću male drške u obliku pupoljka. Na sredini valjka je kartuš s monogramom S U P i hebrejskom godinom 5634.

Beograd, Muzej primenjene umetnosti, br. 1834.

77 MEGILAT ESTER

1776. godine, Bosna

/od pergamentnog svitka ostao samo delić/

Valjkasta kutija: srebro; filigran, livenje, cizeliranje i graviranje.

Duž. kutije 22,5 cm., R 4 cm.

Od centralnog medaljona na valjku s monogramom M P i jevrejskom godinom 5536, širi se velika rozeta od filigrana, koja se prema duguljastom otvoru valjka završava mnogobrojnim malim volutama; oba kraja valjkaste kutije zatvaraju se plitkim poklopcem cizeliranih ivica, sa apliciranim cvetovima kroz koje prolazi drška megile; drška ima na donjem kraju profilisano zadebljanje.

Sarajevo, Jevrejska opština.

78 HANUKIJA /SVETILJKA ZA HANUKU/

XIX vek, Austrougarska

Srebro; livenje, iskucavanje i cizeliranje.

Vis. 24 cm., šir. 20,5 cm., tež. 615 gr.

Platforma ravna, bez bočnih ograda, na četiri uske nožice; pozadina u obliku visoke arkade sa dva tordirana stuba završava se na vrhu krunom; na ravnoj interkolumniji aplicirana menora s dva afrontirana lava; osam posudica za ulje u obliku malih bokala pričvršćene su vijcima za platformu; "šamaš" u obliku bokala s ornamentisanom drškom, utaknut je u žljeb kod krune.

Beograd, Jevrejski istorijski muzej, br. 120.

79 HANUKIJA

XIX vek, Poljska

Mesing, posrebreno; iskucavanje, livenje i cizeliranje.

Vis. 25 cm., šir. 28 cm.; signirano.

Platforma na četiri nožice u obliku lavljeg maskerona s krilima i jednom šapom; bočne ograde bez ornamenta; pozadina u obliku grba s krunom na vrhu i floralnim motivima u gornjem delu; kartuš u sredini ima motiv zavetnih ploča koje drže dva propeta lava; osam posudica za ulje s poklopcima su vijcima spojene za tanku polugu, uglavljenu u platformu; o desni rub pozadine uglavljen je "šamaš" s rukunicom.

Beograd, Jevrejski istorijski muzej, br. 121.

80 HANUKIJA

1868. godine, Poljska

Srebro; iskucavanje, livenje, cizeliranje i apliciranje.

Vis. 24,7 cm., šir. 22 cm., tež. 800 gr.; signirano.

Platforma sa soklom ima četiri nožice od širokih listova i voluta i nosi osam čašica za ulje s poklopcima; pozadina od srebrnog glatkog lima, profilisanog kod gornjeg ruba, ima aplicirane ornamente: pri vrhu mali kartuš koji u žljebu nosi konzolicu sa "šamašom", pod kojim visi obruč sa malim papagajem; levo i desno su po jedna široka, povijena grana vinove loze; u centru je preko ispupčenog kartuša aplicirana kružna kompozicija s tri ptice na grani; ispred pozadine, pričvršćene su za platformu levo i desno po jedna palma s dve ptice na vrhu i po jedan propeti lav.

Beograd, Zbirka Hinka Lederera.

81 HANUKIJA

XIX vek, Austrougarska

Srebro; livenje, iskucavanje i cizeliranje.

Vis. 21 cm., šir. 28,5 cm., tež. 795 gr.

Platforma na četiri nožice, bez bočnih strana; pozadina u obliku baroknog kartuša s bakljama na gornjem rubu; u centru motiv menore frankirane s dva propeta lava; ispod menore su zavetne ploče; osam posudica za ulje s poklopcima, na kojima su cevčice za fitilj, pričvršćene su vijcima za platformu; "šamaš" s rukunicom uglavljen je na desnoj ivici pozadine.

Beograd, Jevrejski istorijski muzej, br. 122.

82 HANUKIJA

XIX vek, Austrougarska

Mesing, posrebreno; iskucavanje, cizeliranje i graviranje.

Vis. 26,8 cm., šir. 29 cm.

Platforma na četiri nožice s dve male bočne ograde; pozadina u obliku grba s floralnim ornamentom i krunom na vrhu; kartuš u sredini u obliku zavetnih ploča koje drže dva propeta lava; osam posudica za ulje s poklopcima pričvršćene su vijcima za platformu. U kartušu monogram U P. Na platformi natpis: "Spomen Avrama S. de Majo i Sin Solomon" /ćirilicom/.

Beograd, Jevrejski istorijski muzej, br. 123.

83 HANUKIJA

XIX vek, Austrougarska

Srebro; iskucavanje s perforacijom, cizeliranje.

Vis. 19 cm., šir. 21,5 cm., tež. 350 gr. Signirano.

Platforma na četiri nožice s malim bočnim ogradama od cvetnih grančica; pozadina u obliku fasade s tri orijentalne arkade na četiri pilastra; u srednjoj, široj interkolumniji dva propeta lava drže kartuš uokviren lovorovim vencem i krunom na vrhu; osam posudica za ulje s kljunom, pričvršćene su za tanku polugu čiji su krajevi uglavljeni u platformu; "šamaš" je uglavljen pri vrhu leve arkade.

Beograd, Jevrejski istorijski muzej, br. 124.

84 HANUKIJA

XIX vek, Italija /?/

Srebro i posrebreni tuč; livenje, iskucavanje i cizeliranje.

Vis. 31 cm., šir. 30 cm., tež. 2510 gr.

Platforma na četiri okrugle nožice s bočnim ogradama, nosi postolje s osam svetiljki u obliku malih vaza; pozadina livena u obliku trodelne orijentalne fasade s ravnim krovnom vencem od palmeta i s polukalotama; u centralnom, višem delu je apliciran motiv zavetnih ploča između dva propeta lava i krunom na vrhu.

Na zavetnim pločama ugravirani brojevi zapovesti, ali pogrešno, jer počinju na levoj tablici.

Zagreb, Jevrejska opština.

85 HANUKIJA

XVIII vek, Holandija

Mesing; iskucavanje i livenje.

Vis. 23,5 cm., šir. 22 cm., tež. 850 gr.

Platforma s malom balustradom, bočne strane i visoka pozadina izradjene su od mesinganog lima i imaju oko svih rubova nizove kugličastih ispupčenja; od istih ispupčenja je i motiv tri šestokrake zvezde u gornjem delu pozadine; livena posuda za ulje je pregradama podeljena na osam jajolikih udubljenja s kljunom; otvor za uglavljivanje "šamaša" /koji nedostaje/ nalazi se u gornjem desnom delu pozadine.

Beograd, Zbirka Hinka Lederera.

86 HANUKIJA

XVIII vek, Poljska

Mesing; livenje.

Vis. 24,5 cm., šir. 24,3 cm., tež. 2920 gr.

Liveno iz pet delova s šupljikastim motivima; postolje s balustradom ima osam čašica za ulje, pričvršćene vijcima; bočne strane sa po dva afontirana pauna na vrhu završavaju se u donjem delu sa po dve nožice; desna bočna strana se proširuje u konzolu za "šamaša"; stepenasta pozadina je cela s motivom grančica i voluta; na vrhu je kruna sa dva adosirana lava i po jednom pticom levo i desno od njih.

Beograd, Zbirka Hinka Lederera.

87 HANUKIJA

XVIII vek, Poljska

Mesing; livenje.

Vis. 21,7 cm., šir. 21,5 cm., tež. 1425 gr.

Liveno iz pet delova s šupljikastim motivima; osam čašica za ulje vijcima pričvršćene za platformu pod kojom je sukla s motivom prelomljene trake; visoke bočne strane s motivom dva afontirana pauna na vrhu, završavaju se u donjem delu sa po dve nožice; pozadina je ravnom trakom podeljena na dva dela: u donjem, iz stuba na sredini izlazi s obe strane po jedna talasasta traka; u gornjem delu je amfora sa cvećem između dva afontirana pauna; rub pozadine formiraju dve spiralne trake spojene na vrhu alkom.

Beograd, Zbirka Hinka Lederera.

88 HANUKIJA

XVIII vek, Poljska

Mesing; livenje.

Vis. 22 cm., šir. 29 cm.

Liveno iz pet delova sa šupljikastim motivima; bočne strane s motivom glave lava i ptice, ukomповane u volute, imaju konzole sa po jednim "šamašem", a dole se završavaju sa po dve nožice; pozadina s motivom dva jelena adosiranih glava u sredini, na vrhu ima dve afontirane lavice /?/; posuda za ulje je pregradama podeljena na osam okruglastih udubljenja s kljunom.

Beograd, Jevrejski istorijski muzej, br. 125.

89 HANUKIJA

XIX vek, Austrougarska

Mesing; livenje, cizeliranje.

Vis. 21,5 cm. šir. u gornjem delu 20,8 cm, tež. 850 gr.

Osmokraki svećnjak u obliku kandelabra, uobičajenog za sedmo-kraku menoru; stopa je osmostrana, stepenasta; oko donjeg ruba teče venac palmeta; rebrasto stablo izrasta iz obrnute kupe od akantusovog lišća i čaure s istim ugraviranim motivom, a završava se malom loptom i prstenom na vrhu; na vrhu krakova su male čašice; na stablu, kod trećeg para krakova, je konzolica za "šamasa".

Zagreb, Dom staraca Saveza jevrejskih opština Jugoslavije.

90 HANUKIJA

XVIII vek, Maroko

Mesing; livenje, iskucavanje, cizeliranje i graviranje.

Vis. 24,7 cm., šir. 28 cm., tež. 1460 gr.

Platforma s malom balustradom, bez nožica; bočne strane i pozadina iz jednog komada mesinganog lima; pozadina u obliku stepenaste piramide ima u centru veliku šestokraku zvezdu u krugu s jednom manjom zvezdom u sredini; sve površine ukrašene motivom cvetnih girlandi i geometrijskih traka. Pri vrhu i kod oba donja kraja pozadine arapski monogrami.

Umesto originalne posude za ulje s jednim kratkim postoljem /čiji se trag vidi na sredini platforme/, uglavljena je posuda od mesinga, približno iste starine, uobičajenog oblika i materijala, podeljena pregradama na osam pravougaona udubljenja s malim kljunom.

Beograd, Jevrejski istorijski muzej, br. 126.

91 HANUKIJA

XIX vek, Maroko

Bronza, livena iz tri dela.

Vis. 14,5 cm., šir. 16,5 cm., tež. 635 gr.

Izrada sasvim primitivna; donji deo pregradama podeljen na osam četvrtastih udubljenja za ulje, svako s dugim kljunom za fitilj; pozadina ima perforirani reljef s motivom orijentalne kupole na kolonetama, s rozetom u sredini i s dva afrontirana lava s obe strane kupole; o rozetu je uglavljen "šamaš". Iznad koloneta je hebrejski natpis: KI NER MICVA V'TORA OR /JER JE SVEĆA, ZAPOVEST, I TORA, SVETLO /odlomak iz dužeg navoda/.

Sarajevo, Muzej Jevreja Bosne i Hercegovine.

- 92 ZVRK ZA HANUKU /"TRENDEL"/ 1915. godine, Zagreb
Srebro; livenje i graviranje.
Vis. 4,3 cm., tež. 11 gr.; rad zlatara Engelsrata.
Kocka s osovinom koja kroz nju prolazi i pomoću koje se zavrće;
na četiri bočne strane ugravirano po jedno hebrejsko slovo: NUN,
GIML, HEJ i ŠIN.
Zagreb, Adela Weiss.
- 93 KASETA ZA ETROG /limun/ XIX vek, Austrougarska
Srebro; iskucavanje i cizeliranje.
Vis. 12 cm., tež. 185 gr.
Kaseta ima oblik etroga na postolju od grančice i bazom od hrastovog lista.
Beograd, Jevrejski istorijski muzej, br. 127.
- 94 OKOV ZA MAHZOR 1895. /?/ godine, Skopje /?/
Srebro; iskucavanje i cizeliranje.
19 x 12,5 cm.
Obe korice isto komponovane: po rubu traka stilizovane lozice, srednji deo uzanim trakama sa hebrejskim tekstom podeljen na tri horizontalna polja; u gornjem i donjem polju su u visokom reljefu iskucane ribe i po četiri rozete; u srednjem polju su zavetne ploče pored kojih je sa obe strane po jedno stilizovano drvo; na donjoj korici je heraldička kompozicija sa polukružnim vencem sa donje strane; hrbat sa šarnirima, ukrašen pri krajevima dvema afrontiranim pticama i pticom sa grančicom u kljunu; zatvaranje dvema kopčama, koje nedostaju. Hebrejski natpisi: gornja korica "ZE HAŠAAR LA/DONAJ/ CADIKIM JAVOU VO MINHA HI ŠELUHA LEHATANI" /"OVO JE BOŽJA KAPIJA KROZ NJU ĆE PROĆI PRAVEDNICI, TO JE POKLON POSLAT MOME MLADOŽENJI"/; na donjoj korici: K/VOD/ HAR/AV/ JICHAK BEN VENISTI HAKOCHEN HA/ŠEM/ JI/ŠMEREHU/ BEJOM R/OŠ/ H/ODEŠ/ ELUL ŠNAT 5655./?/" /"UVAŽENI RABI JICHAK BENVENISTI, KOCHEN, NEKA GA BOG ČUVA, DANA PRVOG ELULA GODINE 1895./?"/. Na hrptu natpis: "MAHZOR ŠALOŠ REGALIM" /"MAHZOR ZA TRI PRAZNIKA PESAH, ŠAVUOT i SUKOT"/.
Beograd, Muzej primenjene umetnosti, br. 4828.

- 95 OKOV ZA MAHZOR /štampan u Beču 1890.g./ Okov 1913. god., Beč
Srebro; iskucavanje s perforacijom, cizeliranje i graviranje.
19 x 12,3 cm.

Obe korice isto komponovane: po rubu traka perforirane stilizovane floralne i geometrijske ornamentike, na sredini medaljon sa hebrejskim natpisima; na gornjoj korici: "JAKOV B'MOŠE PAPO HA/ŠEM/ JI/ŠMEREHU" /"JAKOV SIN MOŠE PAPO NEKA GA BOG ČUVA"/, na donjoj: "ŠNAT 5670" /"GODINA 1913"/; hrbat sa četiri rebra ukrašen stilizovanim palmetama; zatvaranje dvema kopčama.

Beograd, Jevrejski istorijski muzej, br, 0-93.

- 96 OKOV ZA MOLITVENIK 1900. godine, Beč
Srebro; iskucavanje s perforacijom, cizeliranje i graviranje.
19,5 x 12,5 cm.

Obe korice ukrašene stilizovanim floralnim i geometrijskim ornamentima, sa medaljonom na sredini sa hebrejskim natpisom: na gornjoj korici "SI/NJOR/ GAVRIEL BEN JEHUDA PAPO HA/ŠEM/ JI/ŠMEREHU" /"GOSPODIN GAVRIEL SIN JEHUDE PAPO NEKA GA BOG ČUVA"/; na donjoj: "ŠNAT 5660" /"GODINA 1900"/; hrbat sa četiri rebra i floralnom ornamentikom; zatvaranje dvema ornamentisanim kopčama /jedna nedostaje/.

Beograd, Jevrejski istorijski muzej, br. 0-92.

- 97 OKOV ZA MAHZOR 1879./?/ godine, Skopje /?/
Srebro; iskucavanje i cizeliranje.
19 x 13 cm.

Obe korice isto komponovane: po rubu traka stilizovane lozice, u centralnim poljima ovalni medaljon, a iznad i ispod njega su stilizovani bokori ruža; hrbat sa šarnirima sa pet rebra između kojih je po jedna rozeta; hebrejski natpis na gornjoj korici: "NISIM CURI HA/ŠEM/ JI/ŠMEREHU" /"NISIM CURI NEKA GA BOG ČUVA"/; na hrptu "ŠALOŠ REGALIM ŠNAT 5639 /?/" /"TRI PRAZNIKA GODINA 1879./?"/. Zapisi su naknadno iskucani. Zatvaranje dvema kopčama, obe nedostaju.

Beograd, Muzej primenjene umetnosti, br. 4827.

- 98 PRIBOR ZA BRIT MILA /OBREZIVANJE/ XIX vek, Italija /?/

Srebro; liveno, gravirano.

Duž. noža 20,2 cm.; duž. štipaljke 6,8 cm.

Drška noža valjkasta, sužava se prema početku sečiva; donji zatubasti kraj ima ugraviranu rozetu iznad koje su četiri obruča od tačkastih i zupčastih ureza; najviši obruč ima niz malih ljiljana; isti motiv se ponavlja i na gornjem delu drške; sečivo ima dve oštrice. Štipaljka je od pozlaćenog srebra, gravirana s obe strane floralnim ornamentom.

Beograd, Jevrejski istorijski muzej, br. 129.

- 99 TANJIR ZA BRIT MILA 1695. godine, Nemačka

Tuč; liveno i gravirano.

R 34 cm., tež. 1300 gr.

Tanjir upotrebljavan kod obreda obrezivanja. U kartušu na rubu, flankiranom s dve dopojasne figure krilatih anđela /vrlo primitivne izrade, naročito desni anđeo, koji je ugraviran rukom drugog majstora/, ugravirana su tri hebrejska slova: N M M, s krunom iznad njih. Na suprotnoj strani ruba, u vencu od tankih listića ugravirani su inicijali latinicom: F.D i godina 1695. /To su inicijali vlasnika Ferdinanda Danevica, pretka po majci dr Djure Weissa iz Križevaca/.

Zagreb, Adela Weiss.

- 100 ČINIJICA SINAGOGALNA ZA HAVDALU 1863. godine, Beč

Srebro; iskucavanje i graviranje.

R 15,5 cm.; signirano.

Okrugla činijica, kosog ruba sa zadebljanom ivicom; ima jednu rukunicu u obliku znaka pitanja s ovalnom pločicom /za stavljanje palca prilikom držanja/. Na rubu s unutrašnje strane je hebrejski natpis: "NAASA MIKUPAT HACDAKA DIPO SENTA" i hebrejska godina: 5623, /"IZRADJENO IZ KASE ZA DOBROČINSTVA OVDE IZ SENTE"/.

Beograd, Jevrejski istorijski muzej, br. 134.

- 101 ČINIJA, PLITKA 1928. godine, Palestina
Mesing; iskucavanje i graviranje.
R 29,4 cm.
Rub je profilisan i oko njega teče venac od ugraviranog stilizovanog lišća. Cela površina dna ornamentisana je geometrijskim i stilizovanim biljnim motivima od tankih tačkastih linija; u centru je šestokraka zvezda u krugu; u njoj je hebrejski natpis: "CION". Iznad zvezde je natpis: "BESIMAN TOV" /"U DOBROM ZNAKU!"/ a ispod nje hebrejska godina: 5688. /1928/.
Beograd, Sida Baruhović.
- 102 BOKAL 1928. godine, Palestina
Mesing; iskucavanje i graviranje.
Vis. 11,8 cm.
Kruškastog je oblika, s jednom drškom i povijenim kljunom; stilizovan ornamentat s floralnim i geometrijskim motivima. U medaljonu je šestokraka zvezda sa natpisom na hebrejskom: "CION".
Beograd, Sida Baruhović.
- 103 PLOČA ZA POMEN POKOJNIKA /jidiš: "Jarcajt"/
poč. XX veka, Budimpešta
Bronza, liveno.
Vis. 28,6 cm., šir. 36,5 cm.
Ima oblik fasade lodje s četiri stuba povezana arhitravom; na ravnom krovu je na sredini motiv kalote sa zavetnim pločama, a levo i desno su urne preko kojih je prebačena draperija; ispod arhitrava, u bočnim interkolumnijama je motiv školjki, a u srednjoj draperija; između stubova dole je balustrada; na njenom levom i desnom delu je u reljefu motiv šestokrake zvezde, a u srednjem hebrejski natpis: "T/EHI/ N/IŠMATO/ C/RURA/ B/ICROR/ H/EHAJIM/" /"NEKA NJEGOVA DUŠA OSTANE POVEZANA U SNOB ŽIVOTA"/.
Beograd, Jevrejski istorijski muzej, br. 140.

- 104 MEZUZA Poč. XX veka, Jerusalim
Srebro, filigran.
Vis. 8 cm. Radionica Becalel.
Pravougaona pločka futrola s trolisnim produžetkom na oba kraja; kroz ovalni otvor vidi se mali pergamentni svitak.
Zagreb, Adela Weiss.
- 105 MEZUZA Poč. XX veka, Jerusalim
Mesingani lim, iskucavanje.
Vis. 10,5 cm. Radionica Becalel.
Futrola poluvaljkastog oblika s okruglim završecima; gornji deo se otvara kao poklopac da bi se ubacio mali pergamentni svitak; ornamenat je u obliku orijentalnog portala s nizom šestokrakih zvezdica iznad njega; u arhivolti je mali otvor u obliku hebrejskog slova "šin" kroz koji se vidi svitak; između torčiranih stubića hebrejski tekst: "UHTAVTEM AL MEZUZOT BETEHA UVIŠAAREHA" /"I ZAPIŠITE IH NA DOVRATNIKE SVOJE KUĆE I SVOJE KAPIJE"/.
Zagreb, Dom staraca Saveza jevrejskih opština Jugoslavije.
- 106 AMULETI XVIII-XIX vek, Azijska dijas-
do pora
109 Srebro; iskucavanje i cizeliranje.
Amuleti u obliku male valjkaste kutije s hebrejskim tekstovima profilaktičkog sadržaja na malim svicima u njima; nošeni na lancu oko vrata.
Beograd, Jevrejski istorijski muzej.
- 110 AMULETI XVIII-XIX vek, Azijska dijas-
do pora
115 Srebro; iskucavanje, cizeliranje i graviranje.
Amuleti u obliku medaljona raznog oblika s ugraviranim profilaktičnim natpisima i jevrejskim simbolima.
Beograd, Jevrejski istorijski muzej i Zbirka Hinka Lederera.

- 116 AMULETI XIX - XX vek, Maroko
do
118 Zlato; iskucavanje, cizeliranje i graviranje.
Amuleti u obliku medaljona nošeni na lancu oko vrata s ugraviranim hebrejskim profilaktičnim tekstovima i simbolima.
Beograd, Zbirka Hinka Lederera.
- 119 AMULET XIX vek, Maroko
Srebro i ćilibar; iskucavanje, cizeliranje i graviranje.
Pločica u obliku šake s ugraviranim hebrejskim profilaktičnim tekstom na aversu; na reversu je ugravirana šestokraka zvezda. Između pločice i lanca je ubačen komad ćilibara.
Beograd, Zbirka Hinka Lederera.
- 120 AMULET XIX vek, Maroko
Srebro; iskucavanje, cizeliranje i graviranje.
Ima oblik male pravougaone kutijice za stavljanje profilaktičnog teksta u nju; na svim stranama geometrijski ornamenat, a na prednjoj strani i jedna šestokraka zvezda. Nošena na lancu oko vrata.
Beograd, Jevrejski istorijski muzej.
- 121 AMULETI XX vek, Ist. Evropa
do
124 Srebro; livenje, cizeliranje i filigran.
Popularni amuleti raznog simboličnog oblika i značaja.
Beograd, Jevrejski istorijski muzej.
- 125 MEDALJON S LANCEM XIX vek, Bosna
Srebro; filigran, granulacija i iskucavanje.
Šir. 6,6 cm., tež. 33 gr.
Na osnovi u obliku šestokrake zvezde /isečena iz većeg komada od filigrana/ aplicirana još jedna zvezda istog oblika, od uzane trake; u sredini je aplicirana rozeta s osam latica.
Sarajevo, Jevrejska opština.

OBJAŠNENJA ZA POJEDINE POJMOVE I HEBREJSKE REČI IZ
KATALOGA

ADONAJ - Gospod - jedno od imena jevrejskog boga Jahvea. Prema jevrejskim verskim propisima nije dozvoljeno da se izgovori reč Jahve, zato se čita Adonaj i onda kada je napisano Jahve, odn. JHVH.

AV - peti mesec u jevrejskom kalendaru.

AŠKENAZI - naziv koji, počev od srednjeg veka, označava Jevreje u Nemačkoj i istočnoj Evropi. Ime Aškenaz pominje se prvi put u Postanju /10,3/ za unuka Noja, a od XI v. tako je nazvana Nemačka na hebrejskom, jer su se, po srednjevekovnim rabinskim piscima, navodno tu bili naselili posle potopa Aškenaz i njegovi potomci. Aškenazi se razlikuju od Sefarada ne samo po svakodnevnom govoru /jidiš, za razliku od sefardskog ladina/, već i po tekstovima i redosledu molitava, verskim obredima, prazničnim običajima, izgovoru hebrejskih reči i sinagogalnoj muzici, kao i po obliku pojedinih ritualnih predmeta.

BESAMIM - posuda za mirišljave trave koju drži u ruci otac porodice prilikom izgovaranja molitve "havdala" s kojom ispraća subotu. Izrađuje se od raznog materijala - od drveta, kosti i metala, najčešće od srebra. Oblik se tokom vekova menjao, ali se uvek posvećivala posebna pažnja njegovoj umetničkoj obradi. Veoma je čest oblik kule sa zastavicama ili nekog ploda, ali je majstor mogao da stvori i najneobičnije oblike, te su npr. izrađivani i u obliku minijaturnih lokomotiva u vreme kada su se pojavile prve železnice.

BRIT MILA - "zavet obrezivanja" - ritualni obred obrezivanja novorodjenčadi, osmog dana po rodjenju.

CION - jedno od brda na kome je podignut Jerusolim. Zbog verovanja da se u jerusalinskom hramu nalaze "božje zapovesti" ispisane na pločama i smeštene u Zavetni kovčeg, brdo Cion je postalo simbol "prisustva božjeg", a posle razorenja hrama 70.g. od strane Rimljana, Cion postaje nacionalna svetinja Jevreja.

ETROG - vrsta limuna, jedna od "četiri biljne vrste" koje se upotrebljavaju u obredu za praznik tabernakla /v. Sukot/. U starim jevrejskim alegorijama etrog zbog sočnosti simboliše rodnost zemlje posle kiše; zbog prijatnog ukusa i mirisa simboliše čovekovu mudrost i pobožnost; zbog oblika simboliše srce čovekovo. Etrog se prikazuje na mnogim starim jevrejskim umetničkim spomenicima kao jedan od verskih simbola. Čuva se u umetnički izrađenim ovalnim kutijama od metala, drveta i sl.

HAGADA - popularni oblik stare jevrejske književnosti najraznovrsnijeg sadržaja - etičkog, istorijskog, verskog, filozofskog i naučnog /uglavnom iz oblasti medicine, astrologije i matematike/. Pojedine hagade su izrasle iz narodnog predanja, kao priče i legende o istorijskim ličnostima i događajima, a neke su pisali učenjaci u želji da bolje protumače i približe narodu kanonizirane tekstove Tore. Hagade su često bogato iluminirane, naročito hagade za Pesah /u najčuvenije iluminirane hagade spada Sarajevska hagada iz XIV veka/.

HANUKA - "makabejski praznik" sećanja na ponovno posvećenje jerusalimskog hrama posle pobeđe ustanka Jevreja protiv Seleukida 165. g. pre n.e. U hramu je upaljena velika zlatna menora i zato se Hanuka proslavlja paljenjem mnogih vatri i baklji. Legenda o hanuki stvorena je na prelazu iz stare u novu eru. U njoj se kaže, kad su Makabejci oslobodili hram, očistili ga od paganskih božanstava i hteli da obnove službu božju paljenjem svetiljki na velikoj menori, utvrdili su da je svo ulje bilo upotrebljavano od pagana i prema tome postalo ritualno "nečisto". Samo je jedna mala glinena posuda s uljem sačuvana zapečaćena, s pečatom prvosveštenika /Kohen gadol/ koja je po količini odgovarala potrošnji za jedan dan. Međutim, desilo se "čudo": ona je trajala osam dana i noći, sve dok iz sela Tekoa, koje je uvek snabdevalo hram ritualno "čistim" /kašer/ uljem nije stiglo sveže ulje. Zato se Hanuka praznuje osam dana, od 25. kisleva do 2. teveta, ali samo uveče. Tokom osam večeri se u svakoj jevrejskoj kući i sinagogama pale osmodelne svetiljke /v. hanukija/. Uoči praznika, 24. kisleva, pali se prva svetiljka, odn. sveća, a svake naredne večeri po jedna više, tako da poslednje večeri gore svih osam svetiljki. Svetiljke se pale iz plamena posebne, devete svetiljke, tzv. "šamaš", koja stoji iznad ostalih osam.

HANUKIJA - osmodelne svetiljke ili osmokraki svećnjaci koji se upotrebljavaju za praznik Hanuku /v. Hanuka/. Za sinagoge se izradjuju velike hanukije i obično imaju oblik sličan sedmokrakoju menori /v. Menora/. Hanukije koje se upotrebljavaju u kućama imaju raznovrsne oblike i ukazuju na bogatstvo narodne umetnosti. Rasprostranjene su u celoj jevrejskoj dijaspori. Izradjivane su od keramike, kamena, porcelana i raznog metala, često bogato ornamentisane biljnim, životinjskim i arhitektonskim motivima i jevrejskim simbolima. Deveta svetiljka, tzv. "šamaš", služi da se iz njenog plamena pale ostale svetiljke tokom osam večeri: prve večeri uoči praznika samo jedna, zatim uvek po jedna više, tako da poslednje večeri gore svih osam. Kod Sefarada se izradjuju najčešće viseće svetiljke, da bi se okačile o zid, dok se kod Aškenaza izradjuju stojeće. U getima je postojao stari običaj da se hanukije stave u prozor, te su u zimskim noćima osvetljavale naselje.

HAVDALA - obred kojim se obeležava prestanak "svetosti" subote /ili nekog praznika/ i početak "profanosti" radnih dana nasuprot obredu kiduš kojim se pozdravlja početak subote i praznika. Dok se u sinagogi havdala obeležava izgovaranjem posebnog blagoslova posle večernje službe /maariv/, puni obred havdale obavlja se kod kuće, u subotu posle zalaska sunca. Otac porodice čita odredjenu molitvu-zahvalnicu nad peharom vina, izgovara blagoslov nad posudom s mirišljavim travama /v. Besamim/ koje treba simbolično da isprate subotu s prijatnim mirisom i pali se sveća u obliku pletenice s dva fitilja /simbol da je prvi dan započeo odvajanjem svetla od mraka/ koja se gasi u peharu s vinom.

JAD - hebr.: ruka; mali pokazivač u obliku ruke sa ispruženim kažiprstom, koji se upotrebljava prilikom čitanja Tore, jer je zabranjeno dodirivanje ispisanih redova prstima. Obično se izrađuje od srebra, ponekad od drveta ili slonovače, umetnički obradjen. Lančićem se kači o dršku svitka Tore.

KETER TORA - kruna koja se stavlja na Toru, tako da obuhvati oba vrha drški oko kojih je obmotan svitak Tore. Po jevrejskoj tradiciji, kruna Tore je iznad svih kraljevskih kruna. Izrađuje se od metala, najčešće od srebra, raznovrsno ornamentisana, često i sa zvončićima. Aškenaski oblik krune ima i kalotu, dok je sefardska samo u obliku visokog obruča i stavlja se istovremeno s dva natička /v. Rimonim/.

KIDUŠ - naziv obreda i molitve kojima se proglašava "svetost" subote ili nekog praznika. Molitvu izgovara otac uoči subote ili praznika, nad čašom vina ili nad hlebom, pre večere.

LEVITI - potomci Levija, trećeg sina Jakova, legendarnog jevrejskog patrijarha. Pleme Levijevo bilo je podeljeno na sveštenike - kohene, koji su obavljali obrede u jerusalimskom hramu, i levite, brojnije od kohena, koji su obavljali sve pomoćne službe u hramu, posebno za obredno pojanje i sviranje. Po starozavetnim tekstovima, leviti nisu dobili nikakvu zemlju prilikom naseljavanja u Kanaanu, da bi se posvetili isključivo sveštenečkim dužnostima.

MACOT - vrsta tankih pogača od neukiseljenog i nezasoljenog testa, koje se spravlja prema tradicionalnim običajima. U Postanju /19,3/ se macot pominje kao hleb koji se može brzo ispeći za iznenadne goste. U Izlasku /12,39/ se govori o žurbi zbog koje se Izraelićanima hleb nije ukiselio kada su napuštali Egipat. Zato se za praznik Pesah prema propisima koji i danas važe, ne jede hleb niti bilo koje drugo testo s kvascem, već samo macot, spravljeno od posebno pripremljenog brašna od nove letine i od sveže vode, bez ikakvih primesa.

MAHZOR - jevrejski molitvenik koji sadrži molitve samo za praznike i sedam posebnih subota, za razliku od knjige sidur, koja sadrži molitve za obične dane. Počev od XIII veka ovi praznični molitvenici su obično bogato iluminirani i za njih je izradjivan posebno ukrašen povež ili okov. Po tradiciji se mahzor daruje mladoženji i nevesti.

MEGILAT ESTER - svitak s tekstom Knjige o Esteri. Izradjuje se u manjim dimenzijama i stavlja se u umetnički izradjenu valjkastu kutiju od drveta ili metala, sa specijalnom drškom za odmotavanje svitka, koja prolazi kroz ceo valjak i na kojoj je prišiven levi kraj svitka. Megilat Ester je pisan skoro uvek na pergamentu, ponekad se ukrašava minijaturama ili samo biljnim i geometrijskim ornamentom.

MENORA - naziv za sve vrste svetiljki, ali se po tradiciji misli prvenstveno na sedmokraku svetiljku od zlata iz pustinjanskog hrama, koju je izradio Becalet i na zlatne sedmokrake svetiljke jerusalimskog hrama. U Solomonovom hramu je prema I Knj.Car. /7,49/ bilo deset zlatnih menora. Klasična menora, čija je predstava sačuvana na mnogim jevrejskim antičkim reljefima, mozaicima, zidnim kompozicijama i amuletima, ima postolje na tri lavlje šape, srednji stub koji se sužava prema vrhu i iz koga s leve i desne strane izlaze po tri lučna kraka u simetričnim razmacima, završavajući se u istoj visini sa srednjim stubom. Na vrhu svih krakova i srednjeg stuba - koji su modelirani od "čašica", "jabuka" i "cvetova" - stoje žižci. U svakoj sinagogi treba da postoji bar jedna menora. Od vremena Hasmonejaca /II v. pre n.e./, menora je postala jedan od glavnih simbola kod Jevreja. O simboličnom značenju menore postoje razna mišljenja: da predstavlja sedam nebesa, sedam planeta ili sedam dana u nedelji. Najčešće se njen oblik identifikuje s "drvetom života".

MEZUZA - hebr. dovratak; naziv za malu metalnu, drvenu ili staklenu kutijicu duguljastog oblika, ponekad umetnički obradjenu, u koju se stavlja četvrtasti komad pergamenta s dva, rukom ispisana odlomka iz V knj. Mojsijeve /6,4-9; 11,13-21/ u 22 reda. Kroz mali otvor vidi se samo reč ŠADAJ, jedno od mističnih imena jevrejskog boga Jahvea, ispisano na poledjini pergamenta. Po starom običaju, mezuzza se prikucava o desni dovratak i pobožni ljudi je svaki put pri prekoračenju kućnog praga dodiruju prstima i zatim prste prinose ustima izgovarajući molitvu za srećan izlazak, odn. dolazak kući. Mezuzza je ustvari amulet paganskog porekla za koji se verovalo da štiti od zla. Srednje vekovni mističari, kabalisti, dodavali su uz tekst i razne grafičke simbole, mistične formule i imena anđela.

NER TAMID - "Večito svetlo" - viseća svetiljka za sinagoge. Obavezno se bar jedna takva svetiljka stavlja u sinagogama ispred škrinje u kojoj stoje svici Tore.

PURIM - praznik koji se svetkuje kao uspomena na predanje o spase-nju Jevreja u Persijskom carstvu, o čemu govori Knjiga o Esteri pisana u IV veku pre n.e. Održava se na dan 14. adara uz vesele svetkovine koje traju dva dana. Ne postoje istorijski izvori za ovo predanje u kome se govori o persijskom kralju Ahašveru, kraljici Ester, koja je bila Jevrejka, njenom rođaku Mordehaju i o persijskom knezu Hamanu koji je pripremao uništenje svih Jevreja. Smatra se da je predanje nastalo kao izraz otpora protiv ugnjetavanja i težnje progonjenih jevrejskih zajednica za mirom i slobodom. Za Purim se u sinagogama čita glasno tekst iz Knjige o Esteri, "Megilat Ester". Iz veselih purimskih igara i koncerata "purimskih svirača" razvilo se jevrejsko pozorište.

RIMONIM - "narovi" - metalni natikači u obliku narova za vrhove drvenih drški oko kojih je namotan svitak Tore. Ti narovi simbolišu plodnost "Zemlje Izraela". Vremenom su zbog obilja ukrasa i nizova zvončića izgubili prvobitni oblik i dobili najčešće izgled malih kula.

ROŠ HAŠANA - /hebr.: roš - glava; šana - godina/ - jevrejska Nova godina koja se praznuje prvog i drugog dana meseca tišri, sedmog meseca jevrejskog kalendara.

SEFARDI - naziv za Jevreje koji su, došavši iz Severne Afrike u srednjem veku naseljavali Pirinejsko poluostrvo. Po Bibliji, Sefardi je dosad neidentifikovana zemlja jevrejskog izgnanstva. U srednjem veku su jevrejski učenjaci smatrali da je to stari naziv za Španiju i Portugaliju. Živeći u specifičnim etničkim i istorijskim uslovima, Sefardi se po mnogim običajima, verskim i kulturnim osobenostima razlikuju od Aškenaza - Jevreja iz srednje i Istočne Evrope. Inkvizicija je izgnala Jevreje iz Španije 1492. godine, a iz Portugalije 1496. Jezik Sefarada je ladino /jevrejsko-španski dijalekat/.

SIVAN - treći mesec u jevrejskom kalendaru.

SUKOT - /hebr. suka - koliba/; "praznik koliba" /tabernakla/; svetkovanje traje osam dana, od 15. do 22. u mesecu tišri /sedmi mesec u jevrejskom kalendaru/. U staroj jevrejskoj državi to je bio najveći praznik, sve do gubitka nezavisnosti u I v. Njime je obeležavan završetak poljoprivredne godine i slavljena berba plodova. Odlazilo se na hodočašće do jerusalimskog hrama i predavao deseti deo svih prinosa. Drevni je običaj da za Sukot svaka po-

rodica izgradi malu kolibu od drveta s krovom od lisnatih grana kraj kuće, ili na krovu kuće da je okite raznim ukrasima od hartije i prostirkama; na kolibi je stavljen crtež s pozivom svim namerenicima da udju u nju i obeduju. Kasnije je ovom prazniku dato još jedno simbolično značenje - sećanje na boravak u kolibama u pustinji, posle izlaska iz egipatskog ropstva. Za vreme službe u sinagogama, svi prisutni drže u rukama limun /etrog/ i grančicu mirte /lulav/, što su ostaci prvobitnog značenja ovog praznika.

ŠABAT - subota, koja se praznuje kao dan fizičkog odmora i duševne radosti. Počinje od zalaska sunca u petak i traje do zalaska sunca u subotu. Vezuje se za legendu o stvaranju sveta, za propise o humaniziranju društvenih odnosa i ljudskog rada i za sećanje na iseljenje iz Egipta. Starozavetni tekstovi pominju da je čak bilo zabranjeno jevrejskim vojnicima da se brane u slučaju napada subotom, što su neprijatelji znali da iskoriste. Zato je zabrana ukinuta u doba makabejskog ustanka 165. godine pre n.e. U domovima se sto praznično postavlja; za početak subotnjeg praznika ispija se čaša vina uz posebnu molitvu "kiduš", a za završetak uz molitvu "havdala". Specijalnu subotnju svetiljku pali u petak uveče uvek majka.

ŠADAJ - jedno od mističnih imena Jahvea, koje se ispisuje ili urezuje na amuletima samo s tri hebrejska slova: šin, dalet, jod. Ova tri slova se tumače i kao skraćenica od šomer /čuva/ dalot /vrata/ Israel /Izraela/.

ŠAMAŠ - naziv za devetu svetiljku na hanukiji /v. Hanukija/ iz koje se uzima plamen da bi se upalile ostale svetiljke.

TAS - metalna ukrasna ploča koja služi kao "štit" za svitak Tore o koji se kači lančićima. Najčešće je od srebra i bogato ornamentisana. Simboliše tradicionalni štit s 12 dragih kamenova koji su nosili prvosveštenici jerusalimskog hrama do njegovog razaranja 70. godine. Obično ima mali otvor u koji se ubacuje pločica s nazivom praznika kada se iz odgovarajuće Tore čita određeni odlomak, jer sinagoge imaju po više Tora - za čitanje subotom i za razne praznike.

TORA - hebrejski naziv za Petoknjižje, sa značenjem "Učenje" i "Zakon". Upotrebljava se i naziv Sefer Tora - "Knjiga Učenja". Primerci Tore koji se upotrebljavaju u sinagogama imaju sve do danas tradicionalni oblik svitaka od pergamenta ili od kože "ritualno čistih" životinja, najčešće od jelenske kože. Tekst je uvek ispisan na svitku rukom, i to tankom trskom ili gušćijim perom s crnim indijskim mastilom. Dimenzije svitka mogu biti različite, ali

je raspored teksta na redove i stupce strogo utvrđen i identičan na svim svicima već preko dve hiljade godina. Svici Tore imaju obaveznu opremu koja može biti od različitog materijala i stilske obrade, zavisno od vremena i mesta izrade. Nju obično daruju pojedinci sinagogi. Sastoji se od sedam elemenata: a/ drvene drške /"Ec hajim" - "Drvo života"/ o koje se pričvršćuju levi i desni kraj svitka i koji obezbeđuju pravilno namotavanje i odmotavanje svitka prilikom čitanja; b/ "mapa" - traka od platna, svile ili somota koja drži čvrsto svitak da se ne odmota. Ponekad je izvezena ili islikana; kod Aškenaza je nastao običaj da se mapa izradi od pelene muškog novorodjenčeta, isečene na trake i sastavljene da bi se dobila potrebna dužina; tu traku zatim izvezu ili islikaju majka ili starija sestra raznim simboličnim motivima i tekstovima blagoslova; c/ "meila" - navlaka za svitak, različitog kroja, od svile ili pliša, često bogato izvezena, s dva proreza u gornjem delu kroz koje se proturaju vrhovi drški Tore; u sefardskim i orijentalnim sinagogama meila je od drveta u obliku cilindrične kasete, islikana ili sa kožnim ukrasima, odnosno metalnom oplatom; d/ "keter" - kruna /v. Keter Tora/; e/ rimonim /v. Rimonim/; f/ "tas" /v. Tas/; g/ "jad" /v. Jad/.

TRENDEL - zvrk koji služi za dečju igru za vreme praznika Hanuke. Na svakoj strani je urezano po jedno hebrejsko slovo: nun, giml, hej i šin - početna slova rečenice: Nos gadol hajah šam /"Čudo veliko se tamo zbilo"/. Za vreme igre, svako slovo ima odgovarajuću novčanu vrednost.

ZAVETNE PLOČE - dve ploče sa deset "božjih zapovesti".

ZAVETNI KOVČEG - kovčeg u koji je, prema biblijskom predanju, Mojsije stavio ploče sa deset "božjih zapovesti". Smatran je za najveću jevrejsku svetinju još od vremena kada su jevrejska plemena živela u pustinji kao nomadi. U II knjizi Mojsijevoj /25/ detaljno se opisuje izgled tog kovčega. U jerusalimskom hramu zavetni kovčeg je stajao u "Svetinji nad svetinjama", gde je imao pristupa samo prvosveštenik. Nema pisanih podataka o tome kako je nestao taj kovčeg iz jerusalimskog hrama. U znak sećanja na Zavetni kovčeg, u svim sinagogama se postavlja "Kovčeg Tore" kao najvažnije mesto u njima, jer se u njemu čuvaju svici Tore.

